

ACC. N.R M. 11763:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Minnen från Landskrona slätten

Uppteckningen af en del förändringar, som skett å undertecknads födelsebygd under sedanaste 70 åren, särskilt af mera uppmärksammade tilldragelser af såväl munter som ledsam beskaffenhet.--

Norrvidinge den 25 januari 1922.

Per Persson

No. 7

Det första hvarom jag har att omtala, hvilket jag sjelf mins, är inqvarteringen på denna ort af en del af Smålands Grenadier regemente år 1848, då der pågick krig om Slezvig Hållstein mellan Danmark och Tyskland.--

Här var krigsfolk i rörelse nästan öfverallt i Skåne. Våra indelta Skånskhusarer på Landskrona sqvadron som hade sina nummer och hem härstädes voro komenderade - mobilisrade - och lågo inqvarterade vid kusten mellan Malmö och Trelleborg, för att vara redo att fara öfver till Danmark och hjälpa danskarne att få behålla sina gamla provinser, hvilka tyskarne då försökte fräntaga dem. Danskarne hulpo sig sjelfve det året så att de svenska trupperna hvilka då voro redo att fara öfver fick i

stället återvända till sina hemorter der de hade sina rotar.-

Under den tid Grenadiererna voro här, hade de flera gångar öfningar på ett den tiden ouppodlat exersisfält i närheten af Allarps värdshus, der numera en större gård är byggd och omgivne af en vacker furuplantering. Då kompanierna som voro inqvartirade här i trakten marscherade till och från dessa öfningar, sjungo de emellan som trumslagarne slogo takten en visa som hade följande vers: " Framåt gåpå i gossar blå, från Smålands djupa skogar; med hurtig gång och munter sång mot södern tåga vi". Trallilall o.s.v.

Wåra husarer som hade sina hem och familjer här i byn fingo order om förenämde kommendering då de voro på regementsmötet på Ljungbyhed, varifrån de utan vidare måste begifva sig åstad. Då de kommo tågande här förbi trodde alla att sqvadronen skulle gjort halt så att husarerne fått taga afsked från de sina, men dertill var icke tid den gången. De skola inqvarteras i Lackalänge och den som vill träffa dem får komma dit, sade en befälsperson åt dem som syntes angelägna att få tala med någon husar.- Flera hustrur med deras barn begaf sig också åstad dit. Då "Sönerlänskommenderingen" var slut, kom husarerne välgödda åter till sina hem, men så påföljande år bar det åstad till Slesvig och de foro icke illa derstädes ej heller. De gjorde bara vakttjenst i de dansktyske byarne tills kriget var slut,

ACC. N:R M. 11763:3.

då de fingo återvända till sitt land igen. De sjunga då:

"Dansken ska sejre og Tyskern ska fly,
Fremad, Fremad, Fremad på ny".

Också "Den gang jeg drog afsted, min pie ville med, etc". Ett af dessa åren kommo äfven en kontingent Artilleri tågande igenom socknarne för att nå kusten och vidare fara öfver sundet till Danmarks hjelp, men till följd af osäkra broar öfver Saxån tågade de norr om denna och kommo igenom Tröö by der en landt-brukare J. Jacobsson egde en tretunga flagga, hvilken han hissade för att ära Regementet. Så snart flaggan sprang i topp kommen-derades half och salut för Svenska flaggan.- Många starka skott rungade som hördes vida omkring. På den tiden fanns, så vidt jag vet, ingen annan som egde någon flagga på denna byggden utom om det möjlichen var vid någon af herrgårdarne, nu deremot är det flaggor i hvarje samhälle öfverallt i dessa bygder, således är denna sak nu annorlunda än det förut varit.

Jag började minna minnesanteckningar om militärinqvarterin-gar på denna orten, men detta var från slutet af 1840 och bör-jan af 1850 talet, för den skull vill jag fortsätta om, såtill-vida, samma sak; hälst den nuvarande generationen icke alls va-rit med om dylikt. Här var i nedannämnde byar årligen inqvarte-ringar af Skånska Dragonregementet, nemli i Söderhviddinge Mal-mö Sgvadron i Norrhviddinge, Wemmenhögs och i Håstenslöf Haglösa

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 11763:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

under marschen till o. från Ljungbyhed.- Det var först och sist rekryterna som skulle till Herrevadskloster. Så befälsmöte fram och tillbaka, dessförinnan kom fjärdingsmannen med order om huru många man och hästar hvar och en skulle proviantera, forachera och herbergera, allt enligt markegångstaxan, så till sist hela Shvadronen på samma sätt till och från Regementsmötet.- Likaledes dessa trenne byar, äfven hvar sin Sgvadron af Kronprinsens husarregemänte.- Så många som hörde till ungdomen, äfven många af de äldre, tyckte att det var fröjd och förnöjelse med detta militärlif, det var emellertid ett litet ombyte från det vardagliga jordbrukslitet. Ett par trumpetare som var i teten för hvarje sgadron blåste då bysamhällena paserades den gamla kända marschen som alla kunde texten till, hvilken hade följande lydelse:

The notation is as follows:

- Staff 1: Tre kappar Tre kappar Dan soffor de rokar vi till grön brasa
- Staff 2: Tre kappar Tre kappar Dan soffor det rokar vi till grön brasa
- Staff 3: Hven trädar trankoflorna, hven speler sitt här är ju oss många som vill

Förestående text hörde man aldrig att manskap sjung under marsch tillfället; troligtvis är den författad af någon spefogel, för att framhålla tarvligheten af militärförplägningen; besynnerligt att det ständigt fortleft i så många år, att samma text fått tillhöra den melodien.

Inqvarteringarna som naturligtvis ofta åstadkom försummelse i landtbruksgöromålen fick tålas emedan det var en skyldighet som vidlådde samhällena och då manskapet i allmänhet var ordentliga och hyggliga menniskor, som år efter år återkom, oftast till sina förutvarande "kvarter", så blevvo de bekanta med befolkningen öfverallt i dessa byarne som om de voro "barn i huset", och många hälsades välkomna. Der voro de dragoner som farit här fram och tillbaka sina tjugo års tid. Det blef alltså en hel del inqvarteringsnätter. Befälet inlogerades i ett rum i boningslängan, manskapet nöjde sig med att ligga ute i ladan; omsvepta i sina goda filter ville de hälst vara i närheten af sina hästar; då trifdes de och hade god ro.- Matserveringen försiggick i storstugan: middagen bestod alltid af ärter och fläsk, qvällsmaten kokta potatis och spekesill samt mjölk, om morgonen innan de skulle täga åstad var det till frukost stekta potatis och stekt fläsk dito mjölk och dricka ur drickakruset efter behag. I många år var priset för det hela 36 skilling,

ACC. N:R M. 11763:6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

d.v.s. 75 öre personen, men om någon önskade caffe var det särskilt betalning för detta med 3 skilling = 12 öre, per kopp antingen de ville ha vetebröd dertill, eller en sup finkelet brännvin till gök, utom brännvin kallades det brödgök.

Prinshussarerne hade oftast proviant ned sig, dels s.k. torrskaffning, dels sådana saker som de kokade i af manskapet för tillfället, ett stycke ifrån byggningarna gräfde eldstäder (bivuakeldar) i gryter, som de förde med sig på medföljande trossvagn.- Detta var mera lägerlif och ännu trefligare för ungdomarne att åse. Hvarje kväll skulle hela sqvadronen samlas mitt i byn för att hålla korum; ett salmvers sjungs innan fadervår och välsignelsen lästes och ett efteråt. Så var det också om morgnarne, men detta var alltid å samlingsstället på landsvägen innan de skulle fara, sedan der var sagt amen kom menderades höger eller vänster om marsch.- Så drogs ånyo Tre kappor, tre kappor etc. så adjö. Ibland var det till och med fästligt då husarerna kom, jag mins särskilt 1862 då General Björnstjerne var kommen till regementet, ville han sjelf rida med sqvadronerna landsvägen till Bonarpshed så måste allt det öfriga regementsbefälet följa exemplet. Der blef ordnadt om högvarter i Norrhviddinge prestgård, der Generalen skulle bo öfver natten jemte sina medföljande adjutanter. Prosten Möller ansåg det som en ära att få så fin främmande hvilket han visa-

ACC. N:R M. 11763:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de på så sätt, fast 70 årig, lät han göra sin riddon i ordning, knäpte på sporrar och ridbyxor med sina tjottals gula knappar vid bågge sidor, sadlade sin gamle ridhäst, satte sig upp och red åstad för att möta sin främmande emellan Söderhviddinge och Kävlinge. Prosten hade nämligen i sin ungdom varit stor sportsman: lärt rida m.m., blef som ung prestman Regementspastor just vid prinshusarerna, var också af de äldre officerarne gammal godvän och derför vid mötet å landsvägen genast presenterad för Generalen, som välkommades och blef mycket förtjust öfver denna artighet som Prosten hade visat honom medelst "tillmötesridandet". Han var en ståtlig något öfver 3 alnar lång karl, hade långt yfvigt vitt hår som rakte ner om rockkragen också en halfhög hatt "kastor" öfver de vita lockarna. Det tog sig godt ut då han red vid sidan af generalen och hade alla de öfrige på vederbörligt afstånd efter sig enligt rang och värdighet. Hela regementsmusiken blåste marsch då de tågade fram Sqvadronerna blefvo omhändertagna af inqvarteringsvarderna och musiken befaldes att komma till prestgårde vid sextiden och hålla taffelmusik till middagen för officererne. Detta kommando hörde åtskilliga af bybefolkningen som omtalade det för så många som tröftes, det gjorde att der blef i hundradevis extra åhörare eller åskådare som samlade sig derstädes i behörig tid för att som sagt höra och

se herligheten i prestgården. När middage var slut fortsatte musiken ändå att spela. Generalen kom ut och pratade med ungdomen - de flästa var af det slaget - om de ville dansa så kunde musiken spela för dem hvilket skedde ända till kväll.

Norrhviddinge sångförening var så tillvida nybildad hade just den e.m. haft sångöfning hos Kantor O.Falck. Efter slutadt öfning marscherade sångarne också till Prestgården för att höra den vackra musiken. Sångarne voro klädda i nya vita mössor med kakard i pannan Generalen observerade detta sällskap och gaf sig i tal med sångledaren; det dröjde icke länge för än der stämdes upp Wårt land, vårt land, vårt fosterland etc. medflere andra fosterländska sånger sjöngs. Det var ovanligt goda röster och alla gjorde sin flit.- En och annan af de unga löjtnanterna som äfven var sångare stälde sig in i kören och deltog i sången. Det var icke ledsamt att vara med, men sådan tillställning var der icke oftare i prestgården, emedan regementsbefälet följde sedan icke med sqvadronerna på marschen till eller från Ljungbyhed utan färdades dit på bekvämre sätt.- Musikkåren likaså; det var oftast sedan endast en eller ett par sqvadronstrumpetare som lät höra den gamla vanliga "trekkappar marschen" då de anlände eller tågade åstad igen.- Numera kommer inga hvarken dragoner eller husarer till inqvartering härstädes de saknas icke heller och väl är det

om det alltid så kunde fortgå, då blefvo måhända i sinom tid
all militär öfverflödig, men här sker händelser i verlden
ännu i dessa dagar, som tyvärr tyda på att menniskorna icke
äro bättre nu än förr i fredligt hänseende, så att det har
nog sina risker att helt och hållt låta försvaret gå vind för
våg.

En ny och mycket på sin tid uppmärksammad folkrörelse, som
kom i gång på 1860 talet, hvilka i likhet med innehållet i
föregående anteckningar, stötte på det "härliga krigarlifvet"
vill jag äfven här relatera, hälst därför att denna rörelse
hade så stora sympatier i dessa trakter af Landskronaslätten.
Det var Skarpskytterörelsen som på vissa platser var rent af
storartad. Alla folkklasser voro mycket intresserade för den-
na fosterländska sak. Både unga och gamla inskref sig som
skarpskyttar, antingen såsom pasiva eller aktiva medlemmar.
De aktiva lärde sig marschera, skjuta, exersera, m.m. De pa-
siva titade på, gjorde stora penninguppföringar, dels till
uniformer åt unglingsar som sjelfva hade svårt för att skaffa
sig sådan - den bestod af blå kavaj, mörkgråa byxor och s.k.
slättmössa med gul kokard -; dels till gevärssinköp (af Wrede
modell) att aflämna som priser vid täflings skjutöfningarna,
dels till ammunition, till och med anskaffning af instrument
till föreningens musikkår var der råd till af de passiva med-

lemmarnas frikostiga och frivilliga afgifter. Exersisgevär låntes af kronans förråd såväl i Landskrona som å Ljungbyhed. Till att börja med måste man hålla till godt med urgamla flintlåsgevär, dessa fick man till och med köpa till 5 kr. stycken och sedan gick priset ner ända till 50öre stycket. Då man handskades med dessa fick man lära "hålla tummen på skrofven, "bita af papperet å patronen sedan, hålla några korn krut i fångpannan innan öfriga krutet hälles i gevärspipan, sedan med laddstocken föra ned öfriga papperet som förladdning. Det dröjde icke öfver ett års tid för än vi fick till låns af förråden gevär med annan konstruktion, så flintbössorna blefvo då med ens bortlagda.

På Norrhviddinge ljungar var en utmärkt exersisplatts på en rymnd af mellan 30 a 40 Tunland, som till följd af det centrala läget för Wästra Skånes frivilliga skarpskytteförening, som det hette, blef utsedd till gemensam öfningsfält för hela föreningen, och 1864 vid midsommartid anordnades derstädes s.k. storläger. Detta tog en tid af 5 dagar med in och utryckningsdagarne.

Om Thorsdagen, som var Mitsommarafhton, inryckte samtliga kompanier kl. 4 e.m. 5 kompaniet från Röstånga, Bellinge, Ask och Konga socknar var störst, det bestod af öfver 150 man. Detta kom tågande, denna något öfver 2 mil långa väg, med fly-

gande fanor och klingande spel - deri 2 trumslagare - som dun-drade takten till "der kaisermarschen" som speltes fint. 6-te kompaniet, tillhörde Norrhviddinge och kringliggande byar, bestod av 60 man, voro beordrade att göra i ordning för mottagandet. Här ställdes upp flera lånta tält, restes äreport för de främmande kamraterna, som på sätt och vis blefvo våra gäster. Trenne st. små kanoner användes för salutering, då hufvudkongtingenten trädde igenom äreporten, musiken fortsatte blåsa marschen tills alla kompanierna voro inkomna och uppställda i den ordning som var bestämt för intagande af hvar sina tält.

För nödiga beqvämligheter som på andra lägerplatser, såsom friskt dricksvatten m.m. var der naturligtvis (sorgt för) anordnat. Dessutom var der vederbörliga spriträttigheter för krögare Nils Persson i Alnarp, som mot betalning utskänkte allt vad i den vägen man önskade under alla fäm dagarne lägret på-gick.- Inryckningsdagen voro alla fria för att vila ut efter den långa marschen en stor del hade fått vidkännas. Andra dagen uppställning för kompaniexersis till bort åt tolftiden då der bildades fyrtkant för kyrkopard; en utmärkt predikan höls af prosten Möller i Norrhviddinge, som hvilket jag förut nämnt, var gammal regementspastor. Eftermiddagen var bataljonsexersis i trenne timmars tid. Sedan fick skyttarne hålla sällskap med vänner och bekanta som infunnit sig, jag tror i tusental från

fjärran och när tills aftonen då tapto blåstes, och allt var för den dagen slut. Påföljande dag (om lördagen) hade vi tiraljär exersis, på samma gång hela kåren i jägarek jedja slutligen anlände till Dagstorps skytteplatts der vi hade mål- och prisskjutning å 3 taflor som blevo ganska bra prickade af välträffade skott.

En episod inträffade vid prisskjutningen, som var rätt lyckad. Det var en af egarne till skutbanan som tillika var pasif intresserad skyttemedlem och ville gerna vara med vid prisskjutningar, men till följd af att han hållit på allt för länge i margetänteriet - som följde med kåren till Dagstorp - hade nämde medlem ganska svårt för att hålla rätta balansen, antingen han gick eller skulle stå stilla, för den skull var det vanskt att låta honom handskas med ett skarpladdadt gevär - en mynningsladdare som alla voro på den tiden.- Korpralen som hade kommandot öfver skjutningen visade sitt tillmötesgående mot honom att han erbjöd sig ladda geväret, så det nog skulle blifva riktigt bra. Kulorna togs nemlig i smyg från patronerna, innan dessa fördes i geväret.- Befälhafvaren observerade mannen då han skulle skuta, hvarför han tillkallade korpralen och framhöll hans slöhet som icke hade sett efter att en drucken person beredde sig att skjuta och hur vådligt det var att tillåta denne att delta i skjutningen, men korp-

ACC. N:R M. 11763:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ralen visade då alla fäm kulorna, som han hade qvar i handen, och påstod att dessa icke skulle göra någon förtret, så vart det bra med den saken.

Efter fullbordad skjutning uppställdes kåren och marscherrade i sluten trupp åt landsvägen som leder förbi Söderhvidden korsväg mot lägerplatsen till Norrhviddinge d.v.s. hem igen, der det utvillades för att fortsätta med bataljonsexercis hela påföljande Söndagsförmiddag. Vitt l tiden kommanderades hela kåren för att besöka Gudstjensten i Norrhviddinge kyrka. Derefter middag i undertecknads hem för hela befälspersonalen som bestod af följande Öfverbefälhafvaren Direktör B.W. Hallberg Landskrona hans adjutanter: en kamrer Lassèn fr. Rönneholm, och Herr Jonas Hallenberg från Röstånga, samt Kompanicheferna: sederméra Folkhögskoleföreståndare H.Persson i Ask (Fridhem) Målaremästare O. Hoffer Håstenslöf. Direktörerna Berg fr. Örlofta, Carlsson fr. Trollenäs, Möller fr. Billinge (musikanföraren). Sjöberg fr. Kogröd Månsklockare från Billeberga samt 2-ne skyttar från Landskrona kompaniet Neml. Otto Boldt o. Ekelund hvilka den dagen voro hemkomna från Danskyska kriget der de varit med som frivilliga. På middagen var dessutom några pressmän från Landskrona samt några andra hedersgäster Cantor Falck, min fader Per Larsson mfl. Norrhviddinge boar, v.kompanischef Lennartsson från Sax-

ACC. N.R M. 11763:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

torp. Wid 6-tiden var der konsert i Kyrkan hvilken höls dels af Röstånga sångförening dels af en Sextett tillhörande skarpskyttekårens musikkår, der alla skarpskyttarne hade fri entre.

Derefter kompaniexersis på exersisplatsen en timmas tid stor fäst så länge dagen räckte och litet till i lag med vänner och anhörvanter. Då på söndagseftermiddagen hade der hunnit samlas ofantligt många menniskor och alla hade då fritt tillträde till lagerplatsen. Storgubbar som höllo tal voro der icke häller brist på: Bellander fr. Reslöfsgården. Riksdagsman Nils Olsson fr. Strö, mfl. punsch bars ut i kittlar vanliga glas räckte icke på långt när utan åtskilliga dusin ölglas måste äfven dertill komma till användning. Det var en mödsomfäst som hette duga.

Nästa morgen uppbrott och så var lägret afslutat. Skarpskyttesaken fortjeck derefter ett par års tid, men derefter glesnade lederna allt mer och mer, så att all exersis upphörde men en del af de gamle fortsatte att vara medlemmar af skytteföreningarna som ännu fortgår.

I föregående berättelse torde läsaren förundra sig öfver att Skarpskyttekåren kunde företa sådana stratejiska öfnningar såsom deri omtalats; derför vill jag upplysa att på flera ställen varit utmärkta instruktörer.- Här vid 6-te kompaniet hade vi dåvarande Löjtnant Wahlqvist, (som tillhörde annars

ACC. N:o M. 11763:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Norra Skånska Infanteriet /Blef slutligen Öfverstlöjtnant I det sevila: kamrer i Röstånga sparbank/) hvilken var särdeles intresserad för skarpskyttesaken. På andra håll instruerade Fanjunkare M. Johnsson från Stäfvie; så var det nästan öfverallt. I Röstånga trakten var en mycket duglig militär, en dåvarande Fanjunkare Svensson från Höganäs, hvilken sedermera tog officersexamen och avanserade till Öfverst löjtnant slutligen, som beflitade sig mycket med att gifva militärkunskap åt skarpskyttarne. Af ofvan, eller förut, omtalade kamrater är numera icke många qvar efter dessa nu gåagna 58 åren. En och annan kan man dock ännu någon gång råka; bland dessa är Grosshandl. O. Persson i Marieholm, som var en mycket intresserad och nästan oumbärlig medlem af musikkåren.

Jordbruket vid tiden som jag har minne på från mina gossår sköttes med, jag vågar säga med dubbelt så mycken arbetskraft som nu, såväl af folk som kreatur. Sällan var der mindre än två par dragare för hvarje redskap; oftast ett par oxar närmst plogen, framför dessa ett par hästar, som tyglades af en särskilt "körepåg". På ett hemmansbruk med 50 à 60 Tunl. rymnd håldes en störst dräng en halfkarl, en sysslepåg, en rycktare, ett par vaktepojkar; om efter hösten tillökades antalet med en brännerist, tvänne pundtröskemän (oftast Hallänningar). Antalet pigor var ej häller mycket mindre: Störst piga (väfpi-

gå), mällanpiga, minstpiga, barnflicka då sådan behöfdes, så nog var här folk som sysslade med modernäringen alltid. Beredningen af jorden skedde uteslutande med årder och harf samt svensk plog som bestod af trädvält - der var icke som nu, sådana saker af jern eller stål. Engelsk plog af Övercems modell var med de första som här användes på denna orten. På vårarne "tvärades" först all jorden ibland tvänne gånger om det kunde medhinnas och harfvades många gånger dubbelt på "kors och tvärs" med trädhary, d.v.s. der var icke jernpin-nar utan dessa voro af trä; bok, alm eller ask. Körde man mot en sten strök en harfpinn, men sådana hade man alltid med sig ut på stycket. I harfbålen var alltid stora hål, så att det gick lätt att få pinnar i och af. Innan det var tid att så, hvilket hälst borde ske på bestämda tider, oafsedt om jörder förut varit dertill tjenlig, kunde man få s.k. ligga inne och vänta på såningstiden, men då kördes det med allvar, från 5 om morgnarne till solen gick ned. Det hette: yrka ned säden, det är tvunget, detta gjordes endast med ett par dragare för hvarje årder; harfvarne kördes efter så omedelbart att icke torkan skulle göra någon skada för den nya sådde säden.

Trädesskjötseln tog man ingen befattning med för än efter midsommar. Der skulle först tagas nytta af gräsbetet till

smådjuren. Får, Svin och Gäss, men då hände det icke sällan att jorden var så torr och hård att det var rent af ett djurplågeri för både djuren som skulle draga ploger och mannen som skulle hålla på, emedan der bröts upp stora jordstycke på omkring en alm storlek i bredd och längd och en half alms tjocklek, allt efter jordens beskaffenhet; bestod den af mycket lerblandad sandmylla var det rentaf omöjligt att få brutit sommarträden, i fall det icke blef regnväder, i någorlunda rätt tid.

Redskapet dertill var ändå af enklaste beskaffenhet och tillverkades af trä, endast plogsocken, liksom årjernet, var af jern. Störstdrängen gjorde det färdigt hemma i huggboden, eller huggehuset, som det kallades; denne skulle alltid kunna slöjda så mycket att han kunde laga vagnar, bo jul, hålla åker- och alla andra nödiga redskap i ordning till att bruка när så behöfdes. Kunde han icke detta så vågade han icke att åtaga sig störstdrängsplatts. Då blef han endast halfkarl, om än i öfrigt han var vuxen och kunde uträffa hvilka andra sysslor som hälst.

På yttersta ändan af plogåsen eller åråsen var fästadt en stor jernring som var att "fatta" dragkroken uti som var af trä, vanligtvis en s.k. sjelfvuxen ekegren, hvilken alltid benämndes (harakrogen) harfkroken; i denne anbringades draget medelst dubbelträsål som var fäst i kroken och i draget med träpinnar, som behöfde vara starka, då träden skulle brytas, ty då var der

ACC. N:R M. 11763:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

förspändt dubbel kraft.

Antagligen är här icke många som sett dessa gamla redskapen utan de skulle möjligen kunna finnas på något museum som kulturminne. Der torde det vara möjligt att få se dem. De sådessa man odlade var råg, sexradigt korn, ärtor, hafre och blandsäd eller s.k. hafrevickor, sällan såddes på denna ort hvete eller tvåradigt korn, och ingen slags rotfruktor utom potatis odlades här i trakten. Klöfverodlingen har alltid varit i min tid d.v.s. i 70 a 80 år Om hösten fick man arbeta styft ty all säden höggs naturligtvis med lie, hvilket var ett ansträngande arbete; den som icke hade godt handlag, som det hette, eller förstod att hålla vasst, vore det svårt för att följa skåran, der blef icke mycken tid till vila då man nådde ändan, ty då hade störstdrängen kanhända redan börjat på ny "skåragång".-

Sedan hösten var i det närmaste fullbordad, så var det att få fatt i "krokhus" slagan eller plajden och börja tröska, men detta arbete fick man sköta utan öfveransträngning och alltid inom hus. Då der icke var platts till mera "dröse" i logkrokarne var det till att kasta säden med dertill passande smala kasteskoffor - några kastemaskiner fanns icke på den tiden.- Der blef 3 qvaliteet säd då man kastade, det som flög längst bort benämdes för framstänk, sedan mitteldrösen och det som

stannade märmast kallades baktag, detta var sämt och alltid togs för sig själf.- Halländningarna de s.k. pundtröskarne ville hälst hafva förtjänsten af hela tröskearbeitet, de hade födan men på sätt och vis på beting och förtjänsten blef efter som de arbetade. I allmänhet försummade de sig icke utan de arbetade i stället allt för mycket. De stego t.ex. stundom upp kl. 2 om morgnarna och började tröska, kom in och åt "öttemat" vid 4 tiden sedan höllo på så länge de fingo sett vid dagsljuset på eftermiddagen. Hafre (frukost) åts vid 8 tiden, middag kl. 12 och kvällsmat då de slutat för dagen alla måltiderna åts med bästa abtit. "De åto som tröskemän".

De enkla redskap och bruksätt, som jag nu har skildrat användes i min farfarstid, då gälde det hufvudsakligen att undvika lägga ut några penningar mer än så litet som möjligt till hvad det än vara månde; det de sjelfva kunde göra legde de visst icke någon annan till. Deras tid var på sätt och vis icke vidare dyrbar; de brukade så många af dyngets timmar till arbete att de hade för den skull godt om dem. För ännu längre tider tillbaka neml. i fars farfars tid var nog allting helt annorlunda, isynnerhet jordbrukskötseln, före och under enskiftesverkställigheten som pågick i början af 1800 talet. Strax därefter företogs öfverallt nyodlingar på jordar, som förut legat till betesmark. Der bröts upp och

sprängdes sten som till stor del gräfdes djupare ner i jorden, under ploggången som det hette, der skars tufvor af och brändes till aska d.v.s. svedjades, anlades nya vägar, gjordes afloppsdiken der det var helt och hållt nödvändigt för framkomsten till de ofta ny anlagda hemmen ute i förre ödemarkne.

Af våra förfäder äro ofantliga arbeten nerlagda i jorden som för oss nu icke kan synas, men gör man jemförelse med ouppodlade och stenbundna marker och vår nu högt kultiverade Landskrona slätt, så kan man lätt göra sig en föreställning om hvad fäderna uträttat, och hvad vi ha dem att tacka för, hälst då man vet hvilka primitiva arbetsredskap som på den tiden användes, är det nästan otroligt att så mycket blifvit gjordt.

Efter år 1848 ankom till dessa trakter åtskilliga tyskar eller slesvighollsteinare, som man sade, hvilka köpte eller arrenderade åtskilliga större landtbruk, neml. Bocken på Hällstorp, Wettje på Svalöfgården, Karken på Widerup, Nissen på Toreberga mfl. i allmänhet var det kunniga och mycket framstående landthushållare. De låt dika jorden, vanligast med öppna diken till att börja med; Nissen var troligen denförste som började med täckdikning, ty vid Toreberga, hos honom, brändes draineringsrör, innan vid något annat tegelbruk,

åtminstone i dessa trakter. Samtidigt börjades att märgla å sagda gårdar; mfl. andra för orterna nya saker idkades af dessa inflyttade landtbrukarne; de inrättade mejerier-holländeri benämdes det - vid alla sina gårdar. Förbättrade hästafveln medelst importeringe af gröfre och kraftigare hästar såväl till afvel som färdig arbetskraft.

Jag tror att en hästras benämndes Oldenborgare. Vi infödingar kunde ju se de goda resultat som blef vid dessa gårds jordbrukskötsel, det man således fick lära gratis, hvilket var ett ofantligt stort steg härtogs i förbättring af Landskronaslättens landtbruk på ett par årtionde. Sedermera har det fortsatts med drainering nästan öfverallt så att det nu är få ställen, som i detta fall icke äro i ordning och andelsmejerier som upptager mjölken ifrån än så litet ställe, äro nu upprättade öfverallt, så numera heter icke denna handtering Holländeri.

Alltefter som odlingarne utvidgades och fortgick desto mera spannmål blef här till afsalu. För den som bodde i byarne längs landsvägen, mellan Ask (der man kan säga att odlingarna börjades) Åkarp, Kävlinge, Lund o.s.v. afyttrade - sålde eller bytade - till skogsboar, göingar och smälänningar, bort sin säd, dels för kontant dels för timmervaror af alla slag, gagnsvirke, skogsprodukter, såsom bär etc. smälänningarne sål-

ACC. N:o M. 11763:22.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de tjära och beck, de hade ofta smör och honung i lassvis till försäljning. På den tiden, d.v.s. i medio af 1800 århundradet var här en ofantlig landsvägstrafik - den tiden var här ingen jernväg - allt skulle transporterats på axel, som det hette. I byarne å nämde stråt hade företagsamma husegare inrättat stallar för vägfarandes dragare. De allra flästa körde med oxsar, somliga koor måste tjenstgöra härvidlag, men högst få körde med hästar. Dessa stallar kunde ibland rymma fem a sex par.- Wärdarne (stallegarne) togo alldrig någon betalning för detta harberge annat än gödseln der blef efter djuren, som öfvernattat i stallet. På slutet af 1850 talet började hästgångströsverken hjelpa till med tröskningen. En landtbrukare Tygesson i Asmundtorp tillverkade tröskverk jemte hästvandring af enbart jern. Han icke allenast gjorde tröskverk och sålde till en och annan större landtbrukare, eller till flera som bildat bolag utan han gjorde många verk, som cirkulerade ikring mest öfverallt på hela Landskrona-slätten och tröskade mot viss betalning för tunnan. Ock då vart det alldeles slut med hallänningatrösket. Det timmer göingarna åkte ut och aftytrade var sällan af så grofva dimentioner att det förslog till bjelkar och annat större byggnadsvirke som vi slättboar behöfde då hela längor skulle nybyggas utan vi fick ha äran att göra återbesök hos dem som bodde i "ferebyggden"

ACC. N:o M. 11763:23.

detta var oftast så långt borte att en dylik fureskogsresa tog minst fyra dygn, för det mesta gjordes dessa resor om vintertiden då der var bäst tillfälle dertill, men då buda des der upp hela byelag så att der blef sex a åtta skjutser i sälskap. Då gälde det att kunna trossa d.v.s. fästa timret medelst jernlänkar på rätta afståndet från begge kärrorna så icke det kunde glida hvarken fram eller tillbaka, emedan det var mycket arbetsamt att lässa om dessa tunga lass, hvilket tyvärr icke så sällan hände för den som icke hade erfarenhet tillräckligt dervidlag.

Det var besvärligast att köra på skogsvägarna på stubbar och stenar, det fick en dräng känna på då han välte med lasset och fick en stöt så att det ena lårbenet slogs af cirka 5 tum åfvanför knäleden. Detta skedde sedan alla voro färdiga till att köra mot hemmet. Drängen som brutit benet var naturligtvis oförmögen att reda sig sjelf utan kamraterna lärde om lasset och sedan lyfte de honom upp och bandt honom på lasset. Hålla i tyglarne och köra hästarne trodde han sig till, hvilket han märkvärdigt nog också gjorde. De öfvernattade under hemresan på 2 ställe, då han bars in der han fick så god vård det var möjligt, ty alla hade medömkan med honom. Likaledes bars han ut och sattes på sitt lass om morgnarna då resan skulle fortsättas, och det gick så ända tills han kom hem till Annelöf der timret skulle användas. Men då var det att genast hämta

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Måns Persson i Ahlstorps socken var så fort som möjligt tog befattning med den stackaren, som var förfärligt medgången. Hela benet var så uppsvullet att både byxorna, stöflarna, till och med strumporna måste sprättas upp, på annat sätt kunde han icke afklädas. Han hette Esbjörn Hansson, blef hemmansegare i Wästra Karaby och lefde till han var omkring 90 år gammal.

Denna var den svåraste "ferresa" någon vetat att omtalas.

Nu dermot om något bygge skall företagas, är framforslingen af materiel en mycket enkelsak. En af de äldste händelser man har i minet är tydligtvis ens skolgång eller skoltid, som börjades 1849. Abeseboken hade man läst i hemmet; min farmor, som med risets och hanens, (som värpte godsakers), hjelp hade man lärt känna bade stora och lilla a.b. I skolan var ens första platts, sandbänken, der skulle börjas att skrifva i sand, som gick så till, att det s.k. bordet eller ofvanbräden klädd med ribb omkring kanterna, så att der var plats till ett halft tum tjockt lager sand, hvilket utjämnades med en brädlapp som passade till att dragas fram öfver sanden. I denna brädlapp var skurit tvärne ett halft tum djupa ränder, hvilka bildar linier i sanden då brädlappen drog fram. Dessa linier var på lämplig afstånd, som bestämde bokstafvens höjd. Mäster skref bokstafven man skulle lära skrifva, på en griffeltafla, som hängdes upp på en tabellhängare mitt för der man satt.

När han skrifvit bokstafven på taflan frågade han alltid: hvad heter den bokstafven? svarades i korus t.ex. a. skrif a.' sade derpå mäster. Så hade alla skoleleverna vardere en griffel eller en liten träpinne mellan vederbörliga fingrar för att skrifva a. På detta sätt fortsattes det ena dagen efter den andra till alla bokstäfvorna voro inlärda. Träplattan med ränderna drogs naturligtvis fram öfver sanden för hvarje färdigskrifven bokstaf. Det var billig undervisningsmateriel, liksom den som begagnades för att lära barn läsa bref. Detta bestod af de auktionskungörelser prästen uppläst från predikstolen under de årstider auktionerna pågick. Denna lärdom var stundom svår nog att inhämta, emedan vissa aktionsförrättare icke voro vidare skrifkunniga. De dels inblandade s.k. svenska bokstäfver som voro felaktigt skrifna, dels stafvades på tok, stundom en liten bokstaf i början af en sats och en stor i slutet. Att rätta sig derefter och skrifva på samma sätt hade varit aldeles felaktigt.

Lunds seminarium hade ett par års tid varit i verksamhet, så att i allmenhet hade skolläraren legat der någon termin, om icke fullt examinerade så var det dock bättre med undervisningen än det förut varit. Nu användes diverse läroböcker förutom katekes, bibliskhistoria och salmbok, äfven svensk historia, geografi och räknebok med både bråkexempel och en-

kelreguladetri, men någon annan åskådningsmateriel utom Sveriges karta fans det sällan i någon skola på landsbyggden. Trötsamt var det både för lärare och barn, emedan det skulle nästan dagen i ända pluggas; rastetiderna voro ganska korta. Det var en stor lycka för oss om der på något sätt blef hinder så skolan inställdes någon dag, såsom då mäster erbjudits skjuts till marknads, då fick vi gå hem den dagen, men med hot om att taga den derigenom försummade tiden igen någon Lördag.

Då der skulle plockas potatis i prästgården voro vi också fria ett par dagar, för mästare hade uppdraget vara rättare öfver ett tjogtal dagsverkare och se efter att dessa plockade rent upp alla potatisen.

Skollokalen var af enklaste beskaffenhet och ifrån den gamla tiden. En ganska liten förstuga som genom en dörr derifrån ledde direkt in i skolsalen - inget samlingsrum till ytterkläder, sådana användes ocke på den tiden -; matkorgarna och drickaflaskorna sattes inne i skolsalen på en liten hörnhylla innanför dörren, så många der fick plats, resten ställdes i fönsterkarmarne, emedan der var ofta småhundar med, som voro skaliga och röfvade en och annan flottmat från deras ega-re. I jemnbredd med skolsalen var lärarens enskilda bonings-lokal för sig och sin familj, som var skiljd medelst en enkel

brädvägg, som slöt till framstycket på en "Simsons" kakelugn hvilken värmede i både skolsalen och i lärarens rum, men under kakelugnen var öppet, så att de som vågade sig till att krypa litet in under kunde se hvad lärarefamiljen tog sig till.

De skollärare som undervisat skolbarn några år förut hade alls ingen seminariebildning. En var s.k. sjelflärd kunde det mästa af bibeln och salmboken utan till, hade något hört talas om jymnastik och att detta skulle vara så nyttigt för barnen. Armar uppåt sträck, hofter fäst, eller knäna böj, var för honom obekant, derför tog han till de gamla öfningarna såsom "slå värmöllevingar" stupa kollerbytta, stå på hufvudet, lägga benet upp om nacken, springa i kapp o.s.v. Wissa af dessa öfningar fick mäster förarjelse för. En flicka hade sådan lust till att stå på hufvudet - flickorna fick icke delta i denna öfning emedan de på den tiden, troligen, icke hade någa kalsonger på - hon försökte i sitt hem, i kakelungssängen, der som var rent förträffligt att öfva sig, men tyvärr tog det balans på galet håll med benen, så att hon råkade sparka till en tebrika fullsatt med kaffekoppa, som var ställd på kakelugnen; brickan med koppen och kanna föll på golvet och en hel del slogs sönder, flickan fick åtskillig aga samt upplysa om hvor hon hade lärd sådana odyder, och skolläraren tillrättavisning för det han varit orsak till ett sådant spektakel.-

Ett annat obehag fick äfven skolläraren för en annan gymnastiköfning neml. att lägga benet upp om nacken. En gosse som vid ett tillfälle var ute på egen hand funderade på och krånglade med att få benet om nacken, men så kunde han icke få det tillbaka igen, hade suttit på detta sätt ganska länge innan der kom folk som vågade sig på att böja det öfver hufvudet, så det kom att peka dit det skulle igen, men då fick skolläraren för den skull söka sig om efter en annan platts, hvilket också skedde med detsamma. Efter denne kom en skollärare, som gick öfver alla andra hvad lifserfarenheter och små hyvs beträffar. Han kunde både läsa, räkna och skrifva, och det så det förslog, i synnerhet i skrifningen mer än mångsidig, han skref falska prestsedlar till personer som voro i behof af sådana. Denne man hade genomgått mycket elände. I sin undom var han skeppsgosse i Stockholm der han var född, han hette Wählberg. På en krog i Stockholm höll han på att slakta en annan sjöman; för detta blef han dömd till Lifstids fästning, blef förpassad till Landskrona för att derstädes tjena ut sitt straff, hvilket han höll på med 1808 då kriget pågick mot Ryssland och detta var orsak till han blef s.k. utlöst af några rothållare från Gissleberga hvilka voro ålagde att skaffa en extra soldat (vargeringskarl) som skulle vara redo att träda i den förut legde soldatens ställe vid påfordran. Han blef godtagen

emedan han aldrig varit åtalad eller afstraffad för stöld. På den tiden var här särdeles ont om folk som ville åtaga sig dylika plattser. De skulle utkommenderas att ligga i kanonslupar på östersjön, där de flesta förgingos, men han var emellertid bland de få som öfverlefde eländet. Sedan kriget var slut kommo dessa soldater hem till sina rotar, då var det fråga om att gifva honom någon sysselsättning så att hand kunde i någon mån förtjena sitt lifsuppehälle. Om sommarn kunde han ju vara byens kreatursvaktare och om vintertiden byens skollärare. För hans egen räkning var det likgiltigt, bara han slapp att återvända till Landskrona fästning. Förenämde göromål sysselsattes han med i många år, men efter någon tid då kreatursvallningen upphörde, derför att marken odlades mer och mer, blef han endast skollärare och detta året runt, än i en socken och än i en annan. Han höll i bland skola i Norra Skräflinge än i Källs Nobbelöf, än i Norr- o. Söderhövdinge socknar, så att han var vida känd i dessa orter. Bränvin fans på den tiden godt om öfverallt, till den varan hade han en oöfvervinnelig begäran, till följd att han sällan var mer än några få månader åt gången på hvarje platts, var der egentligen ingen som så noga såg att han blef berusad varje eftermiddag. Slutligen kunde det icke döljas att han snapsade alldeles rent förmynket, så försökte värden der han hade födan hålla igen,

ACC. N:o M. 11763:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

men mäster talade då med vissa af skolgossarna och bad dem smusla ifrån deras hem $\frac{1}{2}$ qvarter bränvin hvars en dag, så skulle de slippa smaka rättingen antingen de kunde sina lexor eller icke. Men detta höll han på så sätt, att den som gett honom det $\frac{1}{2}$ qvarteret var fri för smörj endast den dagen, alla de öfriga fingo säkert något nyp hvarje dag. Det gick således omkring på alla de gossarna som smög bränvin till honom att icke få stryk hvarje dag. Oaktadt detta förfärliga oskick ansågs likväl Wahlberg vara den som bäst kunde lära barn läsa och skrifva, fick fördenskull fortsätta sina ambulerande lärareverksamhet ända tills det gick så galet för honom att han råkade fast för att han medelst ett falskt prestbetyg hulpet en afstraffad person, som stulit och rånat och derigenom fläckat sitt goda hamn och rykte, hvilket var anmärkt i dennes rätta frejdebevis, men nu medelst det nya presbeviset Wählberg skrifvit gjort dess egare till en i alltadelfri och god medborgare med fullt förtroende. För detta bevis blef Wählberg dömd till 17 dyngs vatten och bröd. Efter den "betan" var der ingen som mera ville hafva honom till barnalärare, utan nu, då han var 70 årig måste fattigvården i Norrhviddinge taga hand om honom, och emedan der icke var någon fattiggård eller annan lämplig bostad, beslutades att han skulle pasera omkring på hvarje åboställe i hela socknen

och var en dag på hvarje ett åttonde dels mantal. Utan tvifvel passade kringvandrarelivet denna natur alldeles förträffligt, något vidare arbete hade han aldrig förut varit lagd för, långt mindre nu. Han sjung viser, berättade gamla sagor och historier, hvar han kom. Så var han äfven behjelplig kärlekskranka dränger och pigor att skrifva kärleksbref, som han sjelf "posta" åstad med, läste upp för adressaten, skref svar, bar detta tillbaka och läste upp för den der längtade efter detta. På den tiden var det sälsynt att tjänstefolket lärt läsa eller skrifva bref, men Wåhlberg skötte deras korrespondens och så var det bra med den saken. Han dog vid 90 års ålder. Lyckligtvis förbättrades folkskolesaken i alla afseende och öfver allt anställdes skollärare med examen från Lunds seminarium, som med nit och reda skötte sitt kall, så att i allmänhet alla hade orsak att vara belåtna.

Bland saker som under min tid tillkommit aller förbättrats är skolväsendet, det som kan sägas vara en af de största och betydelsefullaste för Sveriges folk.

En annan sak som också på dessa åberopade 70 sednasde gångna åren gemogått större förändring är samfärdselmedlen. I min barndom fanns ingen jernväg endast dåligt underhållna landsvägar och byvägar. Mack Adams metod att krossa sten till dess förbättringar och underhåll var icke känd på den tiden,

utan då var det endast att köra på grus eller sand, af dessa lagningsämne kunde tydligtvis icke bildas någon fast körbana, så att man kunde forsla några lass som der var någon tyngd i. Endast tre och fyra tunnor såd kunde hästarne orka draga på landsvägen om vintertiden, då icke marken var frusen, neml. att köra till Malmö eller till andra orter der det var leriga och djupa vägar kunde omöjligent större lass framforslas på landsvägarne på den tiden. Nu deremot finns ingen ort, som kan vara mera förseedd med goda kommunikationer i alla afseende än just här på Landskronaslätten. Landsvägar och till en del äfven byggdevägar äro förbreddade, dikade och i öfrigt satta i stånd, så att de passar för hvilka fordon som hälst. Jernvägar äro anlagda i alla fyra väderstrecken i dubbelt måtto, så att station finns åtminstone i varje socken eller nästan i varje by. I det fallet kan här väl icke vara mera att önska. Post har man två á tre gånger dagligen. De tidningar som utgivits i Landskrona, Lund eller Malmö aflämnas vid stationerna vanligtvis med första tåget om morgnarna vid åtta tiden: således får man nyheterna rätt färskha äfven på landsbygden. Fordom var á denna ort, det snabbaste i denna vägen, den post som forslades af Landskrona löpare (en man som hette Feürmark), som kom åt vägarne, alltid på en lunk, med viktiga bref och andra försändelser som icke kunde uppskjutas. Han ansågs som

ACC. N:o M. 11763:33.

mycket säkert och pålitligt sändebud, som kunde anförtros vad som hälst; i bältet hade han en liten pistol, som affyrades, då han anlände, troligen för att tillkännage att han var beväpnad, den laddade han innan affärden; i handen hade han ett spö af fiskben, detta var till att klatsche hundar med. Om somrarne och lågt ut åt hösten var han alltid barfotad och byxorna räkte icke längre än till knät, för öfrigt var han klädd så lätt som som möjligt, så att tunga kläder hindrade alldrig hans snabba fortkomst. Allmänheten påstod att han låtit bortopperera mjelten, derför hade han uthåll att kunna springa hur länge han ville.

På landsvägen mellan Landskrona och Lund paserade öfver Saxtorp och Kävlinge fram o åter ett par gånger i veckan posten medelst posteljoner, som hade en viss respekt med sig. De åkte alltid i skarp traf, kommo de efter en som icke observerade vem det var, blåste postiljonen i hornet, då var det att så fort som möjligt köra ur vägspåret om man skulle undgå att få ett rapp af postiljonens extra snärt.

Den post som kom till allmogehemmen anlände med gångbud från närmaste stad. Från Lund kom påst en gång i veckan med anhållan att det fick medfölja pastorsembetets post. Tidningar lästes icke förr än på 1850-talet; då var det David Munk af Rosensköld som utgaf "Fäderneslandet" hvilken tidning icke mindre

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 11763:34.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

än tre landtbrukare slogo sig ihop att prenumerera på; så hade de dem hvardera först hvarje vecka ett par dagar åt gången, följaktligen blef nýheterna icke vidare färskar för den som fick tidningen sist.

Sedan utgaf Christian Bylof i Lund "Folkets tidning" som snart nog blef ganska allmän och började äfven att utgivas 2 gånger i veckan, men der var likväl icke flera exemplar till Norrhviddinge och Norra Skräflinge socknar än påstmannen, som gick till Lund, orkade lätt att bära dem, tillika åtskälliga apotheks och diversehandelsvaror (småsaker) som icke presis voro så skrymmande.

Handelsbodar på landsbygden fanns icke många för 70 år sedan. Den förste s.k. landhandlare på denna ort var Mårten i Wärmö. Annars var det endast några som benämdes "boråsare", som voro fast bosatta; dessa voro borgare i likheten med städernas köpmän och handlade nästan uteslutande med gjutna jernvaror såsom kakelugnar, gryter, stekhjärn m.m., - här var Hallberg i Annelöf, Berg vid Dösiebro, Thenngren i Norrhviddinge, - men dessa gjorde sina största affärer på marknaderna, hade också varulager i hemmen till salu för hvilka som behöfde köpa något der.

På landsbygden i dessa orter vistades mycket gårdfrihandlare. Det var västgötar som handlade med tyger - manufaktur -

ACC. N:o M. 11763:35.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sjalar, sidendukar, beredda bockskin till underbyxor, de äldre begagnade nästan året runt knäbyxor, dessa var alltid af bockskin; för den skull var denna handelsartikel ganska efterfrågad. När en "väskgött" trädde in i stugan och aflastade sin oftast mycket tunga börd på långbordets nedersta ända, var det icke fråga om någon ville handla utan "nu skall ni handla af mek" för här har ingen köpt något i denne kungens tid och här är så många vackra flickor, så jag vet bestämt att något skall passa, för det är kommit från Göteborg för fjorton dagar sen; här skall jag visa så många vackra nya saker så ingen har sett sådant förr. Mor, dottrar och pigor måste naturligtvis bort att betrakta grannlåterna, och rätt hvad det var högg "väskötten" en schavl och svepte om en af fruntimren och svor på att han aldrig sett så bra, som det passade ihop med det vackra ansiktet, raka figuren och hade han icke silf varit gift, så skulle hon fått schalen till skänkts, om hon hade velat haft den, men då ville han sjäf följt med i köpet, det är väl i alla fall bäst som sker för då hade jag aldrig gjort annat än tittat på henne; är det icke sant som jag säger? I fall drängarna sett att väskötten var i stugan gjorde de sig ärende in med att få fatt i drickakannan den ene efter den andra, för att se alla grannlåterna, som voro utbredda på bord och sängar ock nog skulle dessa äfven profva någon fin silkeduk till

ACC. N.R

M. 11763:36.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"hallstorkle" eller kyrknäsduk ifall de voro blommiga, ty bättre varor än dessa stod icke till att få köpa för pengar. Någon handel blef der alltid, ty bjöds der bara något så läto de alltid pruta med sig åtminstone hälften af hvad de begärt. Dessa handlande egde aldrig någon fast bostad här i orterha, men de hade sina qvarter der de hade sitt varulager och stundom bodde i tiotal år. Deras hemort var vanligtvis Markshärad i Västergötland. En annan kategori som äfven idkade gårdfarihandel var de s.k. lumpsamlarne (lasasonkare) som utsändes från pappersbruket Klippan, hvilket bruk hade Länsmyndigheternas tillstånd att utfärda bevis med rättighet till de personer som ansågs lämpliga att fara i kring till allmogen och uppköpa vissa quantom linnlump, som hvart och ett hushåll var skyldigt att lämna på vissa bestända tider- (mot betalning)-, som skulle vara till papperstillverkning. Desse uppköpare kunde ibland vara stränga i sina fordringar, om icke de half- eller helslitna linnet var tillvarataget. Der reste flera i kring på samma trakt, för den skull kunde icke hållas särdeles efektif kontroll öfver huru mycket som var lämnadt; visserligen skrefvo de upp mä krita å innersidan på första bjelken i stugan hvilken tid och huru mycket som lämnats till försäljning. Men dessa herrar voro fala för mutor, så att, för en bra sup hränvin och litet tilltugg kunde besväret med sortering af gammalt linne

ACC. N:R M. 11763:37.

blifva uppskjutet nästan huru länge som helst. Då det hänvistes till intyget på bjelken, som var ditskrifvet med krita af en sådan auktoritet, kunde der för tillfället icke fordras mera. Jag antar att icke så få personer ännu lefva, som mins Bengt Drill-Bengt lase, så kallad -, han var nog en af de sista af dessa kringvandrande lumpsamlarne som var försedd med "lassasonkarepass".

För öfrigt var det många saker som behöfdes i hemmen, men var det icke allt för brådskande uppsköts det med denna handel tills Annelöfs marknad inföll. En gång om året var der s.k. sommarmarknad i Annelöf, då alla skulle dit, derför var det nödvändigt att man hade något verkligt ärende att åberopa d.v.s. köpa något som icke kunde undvaras längre. Der var allting - Dala klockor; fickur af flera sortter: "koön" (en sårts mycket tjocka silfver ur) en annan sårts ur som benämndes "vardare" med namnstäpeln i botten: "John Ward" en annan sort benämndes "Vita London" England o.s.v. För öfrigt var der tjogtals med klockbyare, som ideligen tiltalade alla (drängar åtminstone): skall vi byta klockar, pekade med en klocka, som de ständigt buro i handen, eller köp denna af mig, för kom ihog! "London är död och Ward är nu så gammal att han gör numera inga "liknåna" klockor, så att när dessa klockar som nu finns blir upp-slitna, blir här icke några flera att få för pengar, köp der-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

för ett par stycken medan de finns, det är der ingen förlust med, för vill du sedan sälja den ena får du säkert lika mycket för den som du nu gett för begge, det behöfver du icke tvifla på". Dessa personer som bedref denna rörelse benämdes klockskojare, hvilka drefvo omkring från ena marknadsplatsen till den andra, lurade och bedrog så månge de kommo om.

På denna marknadsplatts var allt hvad man kunde på tänka i handelsväg. Slöjdsaker af alla slag, såsom s.k. hemmgjorda meublor: såsom bord, sängar, soffor, stolar. Alla slags böckeriarbete, stora mäskekär, som användes vid brännvinsbränning, mindre kar, bytter och spannar af alla storlekar; hela lass med svarfarbeten såsom spol- och spinnrockar både målade och omålade, färdiga vagnar, kärror, slädar och kälkar, stegar och pumpar, skoffor, korgar, ja nästan allt hvad slättboarne hade bruk för. På den tiden sålde hvem der ville, åtminstone de som sjelf tillverkade, spritvaror såsom bränvin och s.k. hemmagjord rom. Den bestod af bränvin som höll ett par grader mera än vanligt (6 gradigt) hvilket färgades med "brunkadt" - stekt-socker som har egenskapen att göra det ganska mörkt. Sådant såldes på marknadsplattsen i ankar- och kannevis, allt efter behof för dem som köpte. Färdigt sydda linntyg och alla slags hemväfna-der i hela räckor var der till salu. Yllevaror såsom tröjor och strumpor, torgfördes oftast af Hallänningar som voro spisiali-

ACC. N:o M. 11763:39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ster i denna handelsbransch. Tröjorna voro af nøthår och strumporna hettes vara stickade af fårull, men der var blandadt äfven nøthår så mycket som möjligt af denna sednare sort.

Denna marknad var mycket besökt, var utsatt i almanackan till 2 dagar, men räckte i 14 dagar. En vecka innan behöfdes för att ställa upp och efter att taga bort alla margetänder, slyngor (karoseller) dansbanor, förevisningstält och annat som skulle draga folk dit.- En af dessa "konstmuseer" förevisades af en 1814 inflyttad tysk som benämdes Trumpetare Schultz från Årups fälld. Han förevisade hela världen i ett skaf (skåp) för 6 Styver, han var särdeles pratsam och lockade många genom sitt språk (tyskskånska) att bevista sina föreställningar. Han började: tysk trumpetare och rymde, gaf mig till Mörners husar, efter en som var stupadt, och kom hot, så vi blef fire lustige bröter de var ten Hørsted, ten Gjest, ten Denker ont jej, vi vare fire lustige bröter. Kom nu och se allt hvad som finns i hela verlden, jeg har det i denna lilla låda och det kostar bara sex styver. Denna förevisning stod om ganska fort; en dräng tyckte att han icke fått vidare valuta för sina pengar och frågade derför om han icke fick se mer? jo, bedt Gott befare dinne nøjkon, så får du nock se mer, gaf Schultz till svar. Sedan visades ett nytt nummer som hette "portionelle piskar sin käring" sen var det några trollkoster,

ACC. N:R M. 11763:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så slut. Göingar och tatrar täflade om väldet för marknadsordnandet, örtens befolkning hade mycket litet att säga, och ordningen blef också derefter; slagsmål i något hörn af plattsen hvarje dag, många blefvo illa tilltygade: en blef slagen till döds af tatrarna, detta var orsak till att marknaderna derefter blefvo helt och hållet förbjudna, aflysta.

En berättelse om tatrakongen från Heljarp då han innehade en stulen häst på Annelöf marknad. Den instälde sig en landbrukskare från Hörby trakten, beskyddad af Länsman och fjärdingsmän, och var kommen dit för att återfå sin stulne häst. Han hade intyg från trovärdiga män om säkra märken och kännetecken af sin bortstulne häst som nu innehades af gubben Didrick, han hade just samma dag bytat sig till den på marknaden mot en annan häst, och detta skulle bevisas hvilket också skedde, men dessförinnan blef Herr Didrick inburad i Annelöf folkskolelokal som då var afsedd till arrestlokal. Detta gick naturligtvis honom mycket emot, att vara inifrån marknaden den allra viktigaste dagen, hästmarknadsdagen. För den skull sattes alla detektiva krafter i verksamhet af Didriks söner och andra anhöriga med det resultatet att en af dem åtog sig ansvaret, på så sätt att det var han som bytat hästar och icke fadren. Det förhöll sig så att samtliga afkomlingar varit afstraffade flera gånger både med spö och vatten och bröd, så att det icke var så noga om han skulle blifva dömd för innehaf af stulet.

gods, deremot hade det alltid lyckas för fader Didrick, att han aldrig varit varken dömd eller ens åtalad för stöld, derför var det så mycket värre att på gamla dagar råka ut för detta obehag. Emellertid gick sonen i fadrens ställe. Då han trädde i friheten igen, blef han gratulerad af sina vänner som beklagade missödet. Då höll han en lång monolog öfver detta skedda, och huru han alltid haft anseende hvor han kommit m.m. Då föll honom i talet en man som också var från Heljarp och yttrade: "och fostrat upp så många höggeliga barn". Jo, jag tackar min kära Öst, sade då Didrick, och detta blef ett orspråk, som ännu användes då saker och händelser omtalas, som gått avigt.

Marknaderna blef emellertid slut i Annelöf, men detta är ett stort samhälle som i alla fall var och blef känt dels för sin gamla tobaksodling, afrättningsplats, Gästgivaregård, ett Fanjunkareboställe och ett Hofslagareboställe. Landskrona Sqvadron hade i många år sin s.k. fotexercis derstädes och hvarje efterhöst sitt hästådermöte då Sqvadronen uppställdes på gamla marknadsplatsen, men sedan indelningsverket upphörde slutade också alla slags militärmöte derstädes; men krut bruk är där. Nu vexter der en vacker furuskog på marknadsplatsen Landskrona-Kjeflinge jernvägen skär socknens sydvästra del, der det genom företagsamma personer, som anstaltat om egna hem och i öfrigt bildat ett stort samhälle, som om det fortsättes så några år,

der nog blifver köping och icke omöjligt marknad på nytt. Förutom de vanliga handverken af alla slag också, handelsbodar spannmålshandel, drickabryggeri, finns der ett i vida trakter känt och i godt renumé: hönseriet "Florida" samt en i stor skala anlagd fruktträds-plantskola "Christerska plantskolan" mitt i Qvärlöf by. Der finns äfven en icke så liten telefonsentral i samhället. Och den mest trafikerade järnvägsstationen på Landskrona Kävlinge jernvägen; allt i Annelöf socken.

Grannsocknen intill Annelöf vid dess ~~nordvästra~~^{östra} sida är Norrhviddinge ett äfven mycket, sedan gammalt, kändt samhälle, beläget och skäres af den breda gamla landsvägen, s.k. stora Kalmarvägen, som löper mellan Åkarp och Kävlinge, ungefär mitt emellan båda dessa ställen. Denna socken var i forntiden ofantligt mycket besökt af de s.k. "uppbypgarne" d.v.s. från Färringtofta och Riseberga mfl. skogssocknar samt från Göinge häraderna ja till och med från sydligaste delarne af Småland hade sin trafik åt detta håll. Här i Norrhviddinge 7 st:henman belägna i byn utmed landsvägen, å alla ställen var der vanligast säd till salu; tvänne smedjor, krogställe, flera göingastallar som rymde många par dragare stodo alltid till de vägförändes förfogande gratis, en stor vattendam - sköft - mitt i byn. På den tiden var der en husrad, som låg parallellt med den nuvarande, cirka 10 famnar öster om. Emellan dessa begge hus-

ACC. N:o M. 11763:43.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

raderna var en öppen gräsbevuxen platts som hade namnet "grönegadan". Der var särdeles lungt och fredligt för de vägfarande att hålla med sina lass och öfvernatta isynnerhet under sommartiden, då de lågo på lassen alldeles under öppen himmel. Inkörseln till bemätte "grönegadan" norr i från var der handelsboden nu är belägen och från södra ändan var inkörseln mitt för småskolan och på sned öfver den ännu befintliga ängen der en upp höjning som vägen var, ännu i denna dag qvarligger.- Dessa landsvägs-foror med oxar, som det alltid användes, tog jemförelse lång tid till en resa ner åt slätten, som det hette: "vi köra ellova mil på töl daar". Der var ringa sädes odling i hemtrakterna, så att de antingen genom byteshandel eller mot kontant hos slättboarne köpte den säd som behöfdes till brödfödan åt sig sjelfve och hemmavarande familjer. En stor del, om icke den mästa säden, som odlades i denna trakt af Landskronaslätten afyttrades till dessa vägfarande. Potatis odlades härstädes ganska mycket i och för bränvinsbränning, som idkades på alla ställen. Till och med i prestgården idkades bränvinsbränning någon gång i Doctor Wålins tid. Det var en betydande näringsgren som på flera vis gaf förtjenst. Den del af bränvinet som icke åtgick till hushållet såldes till städernas köpmen och alltid ansågs som en kurant vara fast än priset stundom var mycket lägt, ibland icke mer än 50 öre kannan. Kreaturen ut-

ACC. N.R M. 11763:44.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fordrades med affallet s.k. dranken som var ett för fäkreaturen ett mycket begärligt foder. Det brändes som sagts på alla ställen, i ett större rum som benämndes "stärset", utanför det egentliga köket var den inmurade pannan hvilken äfven fick tjenstgöra som bränvinspanna, deri den s.k. mäskan koktes tills ångan deraf i ett kopparrör, som var anbringadt i pannans lock drogs af hettan som uppstod, genom bemälte kopparrör in i den s.k. svaletunnen der röret fortsattes i en ledning upp och ned ett par gånger i det kalla vattnet som tunnan medelst ständig inpumping skulle innehålla, så rann det ut ur samma rörförbindelse i ett ankar, som var ställt intill svaletunnen, i form af mycket svagt bränvin som benämndes läck. Detta förvarades i ankare tills man hade åtminstone så mycket att bränvinspannan blef så fyld att det lönade sig att koka om igen; detta kallades klara bränvin. Efter detta experiment blef det s.k. finkelt bränvin, d.v.s. det som ångade igenom rörledningen i svaveltunnen och hamnade i ankare som efterhands tömdes i bränvinstunnen. Denna metod att bränna bränvin kallades : husbehofs bränneri. Detta var enklaste metoden. I s.k. ångbrännerien var tillverkningen mera invecklad.

Den som önskade bränna skulle hos Konungens Befallnings söka tillstånd dertill, angifva vilken tid, och kvantitet som skulle tillverkas. Då denna tid var tilländalupen kom länsman-

nen och förseglade vissa delar af bränvistyget med kronans sigill. Tillverkaren egde rättighet att sälja bränvin huru litet parti som önskades af sin egen tillverkning.

En större eldsvåda hemsökte Norrhviddinge by den 20 Augusti 1852 då sex ganska stora gårdar med prästgården och 10 st bebodda större och mindre hus, blefvo lågornas rof. Detta år var så tidig höst att alla hade helt och hållet inhöstat en god skörd det året. Det blåste mycket, var nästan storm östlig vind och tyvärr börjades elden i det hemman som låg östligast, så att hela den dåvarande ganska välbyggda byn utan ringaste räddning af gröda och allt som kunde brinna, gick förloradt. En lycka i olyckan var att det skedde mitt på dagen så att ingen människa och knappast några djur, utan en och annan sommar-gödgris, brändes inne. Det blef en svår tid för dessa många människor, omkring tjugo familjer, som alla blefvo husvilla. Hade sina kreatur men ingenting att ge dem att äta, sedan årstiden kom att de icke längre kunde gå på bete. Potatisen var det enda som icke förlorades; en del frukt, som icke blef skadad af elden blef också tillvaratagen, men detta var allt. Som vanligt hade landtbrukarna släkt och vänner i andra samhällen hvilka togo sig djuren an och framfödde dem tills der blef gräsbyte på nytt det kommande året. Nu var det tid att tänka på att med vänners hjelp få framfors-

lad byggnadsmaterial. De tegelbruk som då var i gång voro ganska aflägsna, neml. Sireköpinge och Trolleholm, äfven en del hämtades från Rönneholm. Allt timret hämtades i Landskrona. Ingen af Skånes jernvägar, icke ens stambanan voro på den tiden byggda, så att allt måste hämtas från tämligen aflägsna plattser. Det var kostosamt och påfrestande, hälst därigenom att alla hade mycket lågt brandförsäkradt och fördenskull ledo stora förluster; hade de icke vid tillfället alla suttit i välbergad ekonomiställning skulle det icke gått så fort att få uppbygdt gårdarne igen, som alla blefvo färdiga till inflyttning och inbergning af påföljande års gröda.

En annan eldsvåda timade i Torupsgården, som gränsar intill de brunna hemmanen i Norrhviddinge, endast sex veckor derefter. Orsaken till denna elds uppkomst blef snart upptäckt, men hvad som var vällande till Norrhviddinge bys brand blef icke på något sätt klargjordt. En 14-årig tjensteflicka som med fullt uppsåt antände Torupsgården gjorde detta för det hon skulle slippa tjena som barnflicka. Hon blef härför af Häradsrätten dömd till bestrafning medelst ris på Käflinge tingstrappa, som skulle och verkställas af hennes fader. Flickan var född här i socknen af hederliga föräldrar som sörjde mycket öfver händelsen. Hon flyttade sedermera till en annan ort der hon uppförde sig väl, blef gift och en nyttig

ACC. N:R

M. 11763:47.

och ordentlig samhällsmedlem.

Sedan gårdarna voro färdigbyggda ånyo och grödan var inbergad, så var det att ställa till lergille och höstagille som detta år hölls på en gång, men det varade ett par dagar på hvarje ställe ock det skulle hållas innan mikeli, ifall dräng eller piga, som hade hjälpt till vid "lerslagningen", skulle flytta till annan ort, dessa icke skulle blifva i tillfälle att vara med på byggnadsgillet.- Denna eller rättare sagt, dessa tillställningar voro talrikt befolkade emedan alla som bidragit med körslor efter byggnadsmaterialerna, dess ungdom som var i uppexande drängen som kört hästarne eller hulpit till med timmerarbetet, då längorna restes och pigorna som varit med vid lerslagningen å innerväggarna, detta arbete utgjordes i s.k. parvis af dräng och piga från samma ställe d.v.s. en vid hvar sida om väggen. Hände det sig så att drängen kom ensam fick denne bärta eller rulla med bår in leran från ältran, som alltid var iordninggjord dagen förut - trampad af hästar gräfd och vändt några gånger - dessa "lerbärare" betraktades såsom handtlangare till dem som förde upp (knådade ihop) väggen. Detta var styft arbete, så att de nog förtjente byggnadsgillet. När denna efterlängtade dag var inne voro glädjen som man säger "högt i tak". Musikanterna stod i förstugan och blåste klarinet och spelade fiol (vanligen tren-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:o M. 11763:48.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ne stycken), som spelte "marsch" ett par repriser för hvar och en som anlände. Innanför stugdörren var plaseradt ett litet bord med en flat talrik som rymde 3 a 4 st bränvinsglas der besken serverades, somliga "kunde icke med" beskt, utan hälre vill ha en klar. Den som hade förtroendet att sköta den beske flaskan skulle hälst vara en person som kunde tåla "att sypa dem te", ifall som ofta hände i ett sällskap gäster det var endast en vuxen som brukade ta sig en knaber, inte skulle den supa enspännare utan då var det tvunget att traktören fick klinga med om det skulle vara bra; för att vänta på kommande sällskap passade sig alls icke. När alla hade tackats för sist var det att få fatt i en tobakspipa, som var fullproppad med "ärligt och godt" från Ystads välkända tobaksfabrik. När då alla voro komne, så var der färdigt att gå till bords. Musikanterna stämde instrumenten och det dröjde icke många minuter förr än de stämde upp en galopp eller polka, taffel-musik, så att det lyfte i tårne på både unga och gamla. Wid enbordända fick musikanterna som hastigast äfven delta i måltiden; emellan rätterna togs ett och annat mysikstycke. Måltiden, middagen såväl som öfriga mål, vore alltid bestämda rätter: först s.k. förrätt, som bestod af bruna böner kokt skinka, slatat rökt fårkött och rullekorf. Sedan färsk soppa på oxkött s.k. skånsk bondsoppa med klimpar och frikadeller

ACC. N:o

M. 11763:49.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i stora massor derefter serverades oxköttet med pepparrots-sås, sedan hönsstek på samma talrik. Slutligen var det decerten som bestod af sockerkaka, risakaka med gorådskaker, allra sista en slags kringlor som benämnes "söda borrer". Då nu måltiden var slut så skulle stugan eller salon utrymmas, detta gick både hastigt och lustigt, ty många hjälpte till, alla voro då glada och mätta, hette det.

Musiken spelte upp en vals, som gick med rask takt och hälst skulle värdefolket öppna balen; voro de icke disponibla dertill, skulle de vuxna barnen om der voro några, eller störstdrägen och störstpigan på stället skedde icke detta kom det icke bra i gång.

Jag bär väl även omtala huru många slags supar der togs till middagen: först till smör och brödet (smörsupen) en till förrätten, en soppesup, en köttsup, en till steken också en till kakorna det blef sex stycken, som de allra flesta tog i botten samvetsgrant, för den "som svek i dryckjom svek och i andra styckjom" hette det.

Allting gick i det hela, anspråklöst och enkelt tillväga, trakteringen var mästadels bränvinoch öl af egen tillverkning. Något vin eller cognac nytjades högst sällan, vi tar helre en svensk det vet man vad det är. På dessa relaterade bruk, vad mat och dryck beträffar, var det högs sällan att någon ändring

ACC. N:R M. 11763:50.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skedde. Fruntimmerna bjöds äfven bränvin, men det var högst sällan traktören fick någon afgang härvidlag. Då sista rätten-decerteren-cerverades hände det stundom att sjelfva verden bjöd punsch på damerna som höll tillgodo med detta för det var "sött och godt".

Bröllopen voro i allmänhet firade något högtidligare, ty då var der alltid en s.k. talesman som skötte hofmästaresysslan hvad all serveringsanordnandet beträffade. Badgästerna vara välkomna; höll tal både först och sist; framhöll huru Abraham sände sin tjänare Eleasar åstad att fria för sin son Isak till Rebecka i Mesopotanien, samt jemförde alltid brudgum och brud med detta Patriakaliska par och sig sjelf, med tjänaren Eleasar. Han läste både till och från bordet, huru många dagar än brölloppet varade. Mat och dryck var ungefär enahanda som på byggnadsgillet. Talesmannen var äfven behjälplig när brudparet första natten skulle använda brudsängen, som tillgick på följande vis: Talesmannen kom med salmboken i ena handen, tog bruden i den andra, så sjöng han ett salmvers då det bar åstad till brudkammaren, der brudens väninnor så fort som möjligt afklädde bruden innan de begafvo sig in till gästerna och meddelade att nu hade bruden lagt sig, så var talesmannen redo att på samma sätt medels psalmsång leda brudgummen till sin brud, men då följdes dessa af några glada ung-

karlar, umgängesvänner, som hade bränvinsflaska och en del glas på en talrik för att bjuda på brudgummen sedan han kommit i sängen. Dessa stodo så nära, och runtomkring sängen, de kunde komma, dels för att klinga med brudgummen och dels för att passa på att han icke skulle kunna slå glaset sönder. Han försökte kasta det på golvet eller i väggen, hur som helst bara det gick sönder, förr var han icke fri från de gamla kamraterna; för än glaset fått sönder måste han taga den ena supen efter den andra till detta lyckats. Detta sednare bruk egde rum i början af 1840 talet, medelst glaskrossningen.

Begravningshögtidigheterna tillgingo på så sätt att sjelfva laget, som bestod af släktingar och grannar, blefvo icke allenast bjudna till sjelfva begravningen utan äfven efter slutad begravningsakt, till sorghuset på middag m.fl. sorgefästigheter. De öfriga i byalaget blefvo endast bjudna till att följa lik, samt sedermera gå till ett annat ställe i byn och dricka graföl efter den aflidne, detta bestod i att ett ankar bränvin och en tunna hembryggt starkt öl, som var transporterat dit, hälst skulle tömmas, antingen gästerna tålde det eller icke. Till denna fästlighet kommo vanlittvis både bjudna och objudna, så värdskapet sköttes af den som värst kunde, ty det var bara att tappa och dricka så länge de kunde.- Detta gamla bruk, dricka extra graföl, har icke

ACC. N:R M. 11763:52.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

praktiserats sedan 1850 talet på denna orten.

I Norrhviddinge, Söderhviddinge och Dagstorp bildades (stiftad d.22 oktober) 1875 en sparbank gemensamt för dessa trene socknarna, som hade sitt första sammanträde 8 januari 1876 i Norrhviddinge kommunalrum och fortgått allt sedan dess med sammanträde i Norrhviddinge tvänne gånger i månaden till 1920 då banken hålls öppen en gång i veckan, neml. hvarje helgfri Lördag.

Jernvägsstationen å Malmö-Billesholsjernvägen 1886 öppnades för trafik i Norrhviddinge, då äfven post derstädes bekoms; den station som då uppfördes är flyttad längre västerut.

Emedan jag berättat om de enkla seder och bruk landbefolkningen här på Låndskronaslätten hade vid gillestillfälle för 70 a 80 års tid sedan, vill jag äfven något orda om huru det nu tillgår vid födelsedagsgille t.ex. år 1920, hvilket kan inhämtas af följande sorgfria visa:

Jag hörer till det gamla lag, der presten, klockaren mfl-ra som firar hvarje födelsedag och hjertligt gratulera
Till caffebord man bjudes gå och äldra först på födelsekaka
samt torter, så det bör förslå; man måste alla sorter smaka
Tag cognak och häll i till göck! tack, jag tarn'torr blir
bätre vaken

ACC. N:R M. 11763:53.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES
ARKIV

tag en i caffet på försök-man påstår det förmildrar smaken.

Rök så ett nummer monopol, Saxtorpshavanner finns ej flera!
"Qvarlöfskuba" spelt ut sin rol; cigarrfabriker der ej mera.
Språklåda öppnas nu på glänt, man viskar tyst hvad alla känner
att det har skramlats till present, af några gamla goda vänner.
En rättframs fråga någon gör, hvem öfverlämna skall presenten?
En silverskål full af likör. Jo, syster som "tat studenten".

Nu punsch och cognak öfver lag, till sodavatten skall man dricka,
eller toddi efter behag, serveras här på silfverbricka.
På litrar är här ingen brist. Nej se den gamla ettketten.
Den sorten tar jag först och sist, jag tror jag tommer sista
sqvädden
Man fyra litrar köpa får; på eget konto requirerar
och flera om det ej förslår på böcker som man arrenderar.

Så får man höra glad musik och några Enningers gamla låter,
här ingen rädes för kritik, med "gluntars" sånger vi ock ståter.
Med silfverskålen i sin hand står nu studenten stödd vid bordet
och säger: här i detta land har blifvit bruk att nån för ordet,
Tag emot skålen blank och klar, med äkta stämpel under botten
En minnesgofva kär och rar, af gamla laget har du fått en.

ACC. N:R

M. 11763:54

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det goda bordet man nu ser, med aldra läckraste rätter.
Ett tiotal om icke fler: lax, lamstek, kyckling, ål och spätter.
Spetkakor står der på parad, till frusna gräddan skall den skäras
Af silfverskålen eller hvad, dess innehåll skall ock förtäras.
Då man får se så mycket godt, så redan vattnas det i munnen.
Förr sådant har man ofta fått. Än denna plägsed ej försvunnen!

I kristidsår på denna trakt, man måste draga in på staten
Ty Grimlund, Sönnantorp gick vakt, såg efter hvad der var på
faten
Nu åter "barabas" släpts lös; här sparas ej vid våra fäster,
som fortgått här sen hedenhös och alltid muntra, glada gäster.
Nu gäller blott och fram för allt, att vara god vän med sin mage,
så den vill tåla varmt och kallt också de snapsarne man tage.

En massa telegram anländt, som läses upp af sjilfva presten
Somt minner om hvad förr har händt, samt munterhet och glam för
resten
Nu välgångsskålen föreslås, då hvar och en skall fatta glaset
och dricka ut, ej mer bestås, ty nu är slutet på kalaset.
Blott några ord som måste fram; vi ha ju samfält sköflat faten.
Det vore ju en evig skam om ej man tackade för maten.

Jag har nu beskrifvit ett nutidens jemna års födelsedagsfirande d.v.s. 30, 40, 50 års o.s.v. — dessa firas alltid något högtidligare än de som återkommer ett par gånger årligen i familjehemmen.

De andra gillena, Bröllop och Begräfningar förekommer naturligtvis icke så ofta, men dessa firas med lika mångtaliga rätter; men då bjudes vanligast på middag antingen i hemmen eller på närmaste Hotell eller gästgivaregård

I den gamla tiden, jag går då tillbaka till 1840-50 talet, då skulle man gå i kyrkan om icke ^{bon} hvarje dag så åtminstone hvarannan; detta var en gifven regel som ovillkorligen skulle följas. Jag måste följa med min farfar, detta oftast hvarje söndag och höra noga på så att jag vid hemkomsten för farmor kunde redogöra hvad presten haft till ingångsspråk och ämne som tillhörde texten. Äfven gifva akt på om der gjordes tack-sägelse för någon i församlingen som dött huru gammal den var. Och om der var något barn som kommit till dop och Kristendom under veckans lopp. Samt om der lystes för någon som skulle ingå äktenskap. Om presten sade dygdesamma eller sedesamma åbodottern eller pigan? Kanske han sade endast namnet då han förkunnade lysningen. Dessa titelgrader hade icke så liten betydelse, emedan om dygden var något tvifvelaktig och sedosamheten var af den beskaffenheten att det "syntes utanpå" så

blef endast namnet och hemvisten uttaladt på predikstolen. Wid uttagandet af lysningen var vanligast endast den manliga kontrahenten och den qvinligas fader eller målsman närvarande. Dessa fingo hos presten redogöra för huru det var i omnämnda afseende, emedan der vankades straff och herrans förmaning för att hålla församlingen i tukt, helgese och ära. Straffet var penningböter till fattigkassan; storleken beroende på omständigheterna: dels kontrahenternas ekonomiska omständigheter, dels rörande tidsförhållandena. Afgiften benämdes "byxeskatt". Förmaningarna gick ut på förebråelser till såväl kontrahenterna, som deras föräldrar; till dessa sednare hvarför de icke bättre hållit efter och vakat öfver ungdomens syndabegärelser m.m. En gång vågade, vid ett sådant tillfälle, en familjefader yttra: men min kära Doktor och Kyrkoherde, "Då sådant sker på det färskaträdet, hvad kan icke då ske på det torra"? Förhållandet var nämligen så, att en af prestens döttrar hade vid samma tid lämnat hemmet till följd af för mycket intimt umgänge med pastorsejungen. En tid efteråt blefvo de gifta och allt, som det skall vara.

Ifrån samma tid hade kyrkans tjänare äfven ett annat åläggande, nämligen: att med ordet straffa, varna och förmana medelst s.k. kyrkoskrift synderskor, som utan att vara gifta,

föddé barn till verlden. Denna kyrkoskrift skedde fördom vid altaret i församlingens närvaro, på sistone egde denna för-rättning rum i sakristian med ett par personers närvaro i egen-skap af vittne. Innan denna kyrkoskrift verkstälts egde qvin-nan icke rättighet att begå nattvarden, fördenskull underka-stade de sig denna förödmjukelse, men om det verkade till nå-gon omvändelse eller bättring härvidlag är tvifvel underka-stadt. En kyrkoherde härstädes, som i yngre dagar haft sin pre-sterliga verksamhet i Blekinge, berättade om att han vid ett tillfälle skriftat och förmanat en qvinna, som i detta stycke förut flera gånger felat, och han derför hade orsak att hålla förmaningstalet i stränga ordalag. Han blef emellertid af qvin-nan i talet afbruten med följande upplysning: Min käre pastor, det är både rätt och sant hvart ord pastorn säger, men det gör ingen nytta; jag rår icke sjelf för att det går så galet för mig, jag har nu fått fyra barn, men jag är spådd att jag skall ha sju. Pastorn måste i alla fall läsa till slut, huru det gick efteråt förmäler icke historien om spådomen gick i full-bordan m.m. Dessa gamla, af mig relaterade saker, som prester-skapet hade skyldighet att förrätta, har nu för åtskilliga år sedan helt och hållet upphört fastän anledningarna dertill långt ifrån upphört, tyvärr snarare tilltagit.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I början af 1860 talet upprördes samhället af ett ganska svårt brott, då en dräng vid snöskottningsarbetet å ländsvägen mellan Träå och Annelöf, blef till följd af osämja ihjälslagen af ett par andra drängar. Det som var till största delen orsakertill var att han icke ville lyda sin förman: den s.k. störstdrängen, då denne befalde hvor han skulle skotta snön. Onyktra som de samtliga voro - ty mycket bränvin konsumerades alltid vid dylikt arbete verkställande - var der naturligtvis alls ingen eftertanke hvor slaget med bakvänd skoffa träffade. Det träffade i hufvudet - en annan dräng tålde icke att bara se på utan han var behjälplig och utdelade utdelade ett slag, för den skull blefvo begge två på följande dag arresterade och icke lång tid derefter blef der ransakning och dom vid Annilöfs gästgifvaresalon. En af husbönderna till den ene drängen var en ovanligt kunnig man, (nämndeman) hade anordnad att alla erforderliga bevis och upplysningar om nämde drängars förutvarande vandel och lefnadsförhållanden voro anskaffade till Häradsrätten. Samt tillräckligt med vittne, som varit närvarande vid slagsmålstillfället voro äfven tillstädes vid tinget, så att att dom skulle kunna fällas snarast möjligt. Alla betraktade det som att dråpet skett af våda och icke med afsikt, att det skulle taga så hårdt att döden deraf skulle följa. Samt att straffet skulle blifva enligt förut gällande lag, som var hel

ACC. N.R.

M. 11763:59

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mansbot 100 kronor, eller half mansbot 50 kronor, för hals-huggning ansågs icke dervidlag kunna komma ifråga. Händelsen hade väckt ett ovanligt stort uppsende, så att många vorb intresserade af huru det skulle aflöpa. Tingssalen (detta urtima ting hölls i Annelöfs gästgifvaresal) var derför full af menighet som åhörde ransakningen. Bland frågor som gafs åt de anklagade var, om de voro gifta eller hade barn att försörja. Begge lämnade samma svar: att de voro icke gifta men hade fästemö, den enas hade fått ett barn och den andras stundade att få ett. Menigheten anmodades att afträda vid öfverläggningen som då skulle verkställas.- Uttanför tingshuset diskuterades om hvad domen kunde blifva. Några höllo på hel och andra på half mansbot, somliga fruktade att det kanske kunde blifva lif för lif, som det hette, då det blef halshuggning, men en pasagerare som hette "Truedtrallare" tyckte att det kunde kvitta. För om de skaffat en ur verlden, så hade de skaffat två till. Enligt vad en nämndeman, en del år efteråt, omtalade för mig hade det vid öfverläggningen icke varit presis så allvarligt som stunden kräfde, i det att der var icke full enighet mellan Domare och Nämnd då straffet skulle bestämmas. Domaren föreslog hel mansbot neml.100 kr. böter, men Nämnden tyckte att det kunde vara tillräckligt med hälften, hvarpå Domaren inföll: det är just så jag vill hafva det, och det kommer nog också att blifva det ni

bestämmar, ty Hofrätten skall ju alltid ändra hvad jag beslutat, derför hör ni att vi äro af samma mening. Beslutar jag endast half mans bot, så blifver det ändrad till hel och tvärtom. Emellertid innan klagotiden var tilländalöpen trädde den nya Strafflagen i kraft, så att drängarna sluppo böter men i stället några års straffarbete på Malmö fästning.

Halshuggning undgick dessa, men ett tiotal år förut skedde i Annelöf en sådan förrättningsdå en kvinna och henns son som bodde i Windfälle i Ask socken blefvo halshuggna - afrättade - som det hette. De hade nämligen dödadit hustrun till sonen; han hade egentligen verkstält dådet, på inrådan af modren som stod i otillåtligt, eller onaturligt förhållande till sin son. Skarprättaren eller mästermannen, som han också benämndes, biträddes vid detta hvarf af vallackarne från kringliggande häradar, hvilka vore medelst kronobetjeningsförsorg kallade att vid sådant tillfälle vara närvarande; dels för ifall det behöfdes, hålla deliqventen om han icke förhöll sig stillsam under exekutionen; dels för att lägga denne i likistan och transportera den till kyrkogården och begravfa liket i den längst aflägsna hörnan af kyrkogården i Annelöf.

Wid sådana tillfälle var der vanligtvis flera hundra, om icke i tusental, menniskor närvarande bara som åskådare med undantag af en del manspersoner, från närmaste socknar,

som voro beordrade att stå spettsgård, vid förrätningen. Det gick så till att der bildades kedja på visst behörigt afstånd från stupstocken, på det viset att hvar och en skulle hålla i ändan af sin och närmaste mans käpp den ene efter den andre tills det blifvit ring runt kring platsen, som på så sätt blev sammansluten der inom ingen obehörig egde rättighet att komma, Förutom dilikventen-mästermannen och honom biträdande nattmän samt länsmannen och stundom presten som beredt till döden äfven någon gång läkare för sin vetenskaps skull.

Jag har berättat att häradernas vallackare skulle vid halshuggningstillfälle vara tillstädés och utöfva en slags tjenstgöring. Detta namn: Wallackare, var det officiella; då ecke han var närvarande var namnet rackaren eller nattmannen. Denne person var antagen af häradsmyndigheterna, men aflönad af hemmansinnehafvarne endast medelst julamat och påskamat i natura s.k. Han sjelf hustrun eller barnen kommo och hämtade gudsgofvorna på ställena i hela häradet. Deras s.k. yrke ansågs i fordna tider isynnerher, som något orent eller oärligt, så att dessa personer hade sällan umgänge med andra mennischor utan då det var något som rörde deras yrke: slakta hästar, döda eller kastrera äfven andra husdjur, som de i allmänhet hade stor öfning i. Det var ganska vanligt att ett par tre "götter" ungsuggor på hvarje ställe skulle "snittas", d.v.s. göras ofrukt-

ACC. N.R M. 11763:62.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

samma medels att äggstocken skars bort, sedan försvann brunsten, så att de blevvo lättare att göda. Särskilt om s.k. efterhösten hade vallackarnessin bästa säsong. Då for han omkring öfverallt i häradet och dödade utgamla hästar, hundar och kattor, hvilka skulle flås ifall de hade vackert skin. Hästhudarne aftogs alltid och sändes till garveriet för beredning till seltyg m.m. Då vallackaren syntes vara i antågande sade man: nu kommer efterhöstasnickaren.

Landskrona, som var den stad man hade att vända sig till då icke all säden kunde säljas till de vägförande "uppbryggdarne"; alltid måste det göras åtskilliga stadsresor för detta ändamål. Åtskilliga äfventyr följde ofta dessa stadsresor. Om icke annat så var man utsatt för frestelsen att göra små kommerser med någon af de gamla "kongarne". Fordom var der ett infanteriregemente förlagt i Landskrona, som hette "Konungens eget värvade regemente". Detta bestod till största delen af afventyrare af vrästa slag som kommit från pommern eller östersjöprovinserna i ofredens dagar och slutligen hamnade i Landskrona der det upplöstes, jag tror i början af 1840 talet. Dessa soldater voro oftast i brist på det nödvändigaste, påstodo de, för den skull hade de alltid något att afyttra för att vända till att köpa bröd för. Min egen farfar råkade i affär en gång vid jultiden med en soldat som bjöd ut en psalmbok in-

svept som paket i papper omlindad med en tråd, denne opplöstes och den storstilade och i alla afseende utmärkta psalmboken genomsågs och inlades igen i samma paketpapper och omlindades och tråden knötom igen vid underhandlingstillfället. Soldaten begärde alldeles för mycket, farfar hade redapå ungefär hvad en sådan bok kostade, detta bjöd han; boken togs upp och nedstoppades i kappfickan åtskilliga gången, slutligen sade soldaten: tag den för dett ni bjudit, för nu stoppar jag icke ner den oftare. Emellertid blef der affär och farfar fick psalmbokspaketen i sin ficka, men när den upplöstes här hemma i Norrhviidinge var innehållet förvandlad till en torf, naturligtvis i presis samma färg och storlek som boken i alla afseende.- Då en dräng på samma gång var med i stan och närvarande vid "torgköpet", tyckte soldaten att det passade för drängen att förse sig med litet krut och salutera med julqvällarna som snart stundade, hvilket på den tiden var ett allmänt bruk. Han hade sådant att sälja för billigare pris än andra emedan det var sådant han sparat vit målskjutningarna. Andra spilde helre ut det, men han deremot tog vare påt. Han hade det i en paket liknande en strut som hade formen af ett horn, som var sydt ihop af tyg, spetsade i ena ändan der en träpropp satt för och var till att taga af då man behöfde till ett skott. Efter åtskillig underhandling blef der köp af och

drängen fick billigt julakrut, men det värsta var att der fanns krut endast i sjelfva mynningen, i öfrigt var hela paketets innehåll strandsand. I allmänhet var det endast småsummer soldaterna hade tur att komma åt, men en gång gjorde de ett riktigt mästerkap i det att de tog en ko från en som kom ledande in till stan och skulle lämna till en slaktare, hvilken hade köpt den på något ställe i Saxtorp. Trenne soldater som voro ute på jagt efter rof, såg att mannen, som ledde kon, nog kunde vara lämplig att experimentera med. Det var ute på värnen, det skedde sålunda att en af dem gaf sig i tal med den som ledde kon, gick bredvid honom och berättade märkvärdiga saker, som helt upptog hans uppmärksamhet, ty kon följde jemt efter förutom att stanna eller visa någon motsträfvighet, så gjorde äfven de tvänne soldaterna tills de kommo till den plats som var utsedd till att undandölja kon. Någon gård der det fanns tjufgömmare och stod i maskopi med dem. Der tog en fatt i täget på lämpligt afstånd från kon och den tredje skar täget af, så obemärkt för den som ledde, att han icke alls hade någon aning om att kon icke var med för än soldaten slapp den afskurna ändan och på samma gång försvann bland övriga gatuvandrare. Detta skedde mitt på ljusa dagen och kon kom alldrig till sin rätta egare igen.

En annan gammal historia från den tiden då kongssoldaten drog det kortaste strået hörde man berättas, hvilken hade följande lydelse: På vägen i närlheten af Helijsarp hann ett par män som kom körande upp ett fruntimmer, hvilken bad att få åka hos dem till staden, så ville hon bjuda på dem, detta beviljades och fick sitta upp bak i vagnen, hade ett blyte under ena armen, hvilket hon lade bredvid sig, straxt deraf ter nåddes värnen och då de kört ett litet stycke bad hon om de ville hålla ett litet grand, men hon gick in inen gård och uträttade ett nödvändigt ärende, så kunde hennes "knyte" få ligga i vagnen till hon kom tillbaka, så ville hon bjuda duktigt på dem. I förlitande derpå höllo de och väntade både längre och väl, samt ständigt såg efter att icke någon förbi passerande annamade hennes "knyte" som de hade sig anförtrodt att taga vara på, men då de hade uppehållit sig en half timmes tid och icke hon lät höra af sig började de tycka att det var besynnerligt, hvadan de sågo efter hvad "knytet" innehöll som hon så vårdslöst lät ligga i vagnen. Först de rörde vid det tyckte de att det hade en sådan besynnerlig lukt, samt att det var så mjukt, varför de öppnade så nätt der det var sammanfäst, då de genast funno att det var ett barnlik. De blefvo strax bedröfvade öfver denna upptäckt, hälst derför att fruntimret som var egare till detsamma icke stod till att

ACC. N:o

M. 11763:66.

66
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

finna, men så framstälde den ene, som sett till knytet, att han trodde det skulle gå lätt att blifva qvitt detsamma om de fortsatte att köra och låta det ligga som det ligger emedan han observerat det flera soldater som gått förbi haft ett godt öga till det och nog hade haft taget det om der varit tillfälle. Sagt och gjort, de körde och det dröjde icke många minuter för än en soldat högg det och fick det under kappan och skynade åstad åt motsatt håll. Såg du, sade den ene att soldaten nappade på kroken.

Det var svårt att få rekryter af hederligt folk till detta regemente, emedan det bestod uteslutande af "villdbasare" och äventyrare som varit på något vis i delo med rättvisan. Alla brott utom stöld tollererades, t.ex. om någon yngling förgått sig mot prest, Länsman eller slagit på sina föräldrar eller husbönder. Hade sådana syndare bara hunnit med och tagit varfning vid Kungens regemente voro de oantastliga. Det var mycket för dem som sedan ville taga afsked och vara fria derifrån.

För något öfver femtio års tid sedan - d.v.s. i början af 1860 talet etablerade sig på landsbygden vid centralt och mera trafikerade platser, på lämpligt långa afstånd från städerna diverse fabriksanläggningar, såsom Garveri, Färgeri, Ullspinneri mfl. industrisaker som ansågs lönande. Så var äfven

förhållandet i denna trakt neml. att dessa yrken sattes i gång och det gjordes väldig reklam på flera sätt för att få ortens befolkning till kunder. Synnerligast färgaren var klippt och skuren dertill. Garfvaren skötte sig också bra i den vägen, var munter i samtal, hade oftast något originalt att komma med. En gång då min häst, som vanligt hade respekt för garverilukten, vägrade att gå vidare, fick frågan: "Är du rädd om fodralet" du har kanske aning om, att det till sist skall hit? Hos färgaren stod caffebordet dukadt dagen i ända, alla kunder, som kom åkande dit blefvo säkert bjudna in på caffe och det var icke få som vederfors den äran. På den tiden spans och väfdes i hvarje hem här på landsbygden såväl vadmal, som s.k. verkens-tyg till kläder åt familjemedlemmarna, äfven tjenarna fick ofta kläder i lön förutom diverse linnesaker och allt skulle till färgeriet för att genomgå någon prosedur antingen färgas eller pressas, stundom endast tvättas; ibland alla delarne och då blef det icke så litet förtjust för färgeriet. Sedan kaffet var intaget, så var det tid att bära in räckorna för att i samråd öfverenskomma om hvad der skulle göras vid dem. Färgaren rullade upp räckan, men kände upphörligt på tyget och såg förvånad ömsom på tyget och ömsom på egarinnan till detsamma och slutligen frågade han om de fått väft det på någon fabrik, nej bevars det är väft hemma. Tro det, sade färgaren, det är der

ACC. N:R M. 11763:68.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ingen som inbillar mig, det är ju tjockt som ett skinn, jemt
som en glasskifva och ändå mjukt och behagligt att känna på
öfverallt, icke en knut har jag ännu kunnat finna och jag har
nu snart "taflat" hela räckan öfver: Jo, om jag skall så svär-
ja på det, så är det både spunnet och väft hemma i min egen
"stua". Då får jag väl tro det, - men min fru skall också be-
döma det.- Mor kom in så skall du få känna på något tyg och
säga om du tror, att det är hemväft, ja det är nog ett godt
tyg, tillade färgarefrun, som var en "rättfram" qvinna och van
vid dylika uttalanden från sin man, som fortsatte:jag, så gam-
mal jag är, och varit i så många spinneri och färgerifabriker
har dock aldrig sett maken till tyg. Huru dan färg skall vi ha
till det, här är profver; var så god och välj ut hvilket som
mor tycker der passar bäst; det är till olika priser, allt ef-
ter qualitén. Ja, sade kunden, det är icke godt för mig att
välja för de äro granna alla, men jag tycker att det icke be-
höfs vara af de aldra dyraste för vi skola sjelf hafva det till
kläder och det varar väl lika länge. Ja det är nog rätt men
sådant tyg förtjenar den aldra bästa färgen som finns, vore
det mitt tyg skulle jag våga på en färg som heter pysbrunt,
men lådan har jag icke hemma för tillfället, för det är så
sällan här kommer tyg som tåler den färgen, men är det så att
mor Bengt Nils vill, så skall jag fort nog skaffa hem den, fast

ACC. N:R M. 11763:69.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den skall förskrifvas från tyskland, det kommer icke att blifva mycket dyrare än den bäste som är här, något litet blifver det naturligtvis, som sagt var det mitt, så vågade jag på denna lilla extra kostnad. När det är så bra som fabrikören säger, så får vi väl taga den, det får kosta hvad det vill, jag skall väl "råa med" att betala det. Så var det slut med pratet för den kunden, fortsättning med nästa, och så gick det ideligen.

Garvaren, som var en mycket redbar man i alla afseenden, var äfven en god ekonom, köpte in sina varor de han behöfde till fabriken dirikt från produktionsorten eller från dess grossister, förutom att anlita s.k. mellanhänder för den skull var han icke särdeles omtyckt af somliga diversehandlare.

Gästgifvaren hvilken bode i närheten, hade äfven diversehandel, kom en dag gående från järnvägsstationen och då träffade garvaren utanför hans bostad, varvid nämdes att trantunnen, som stod på jernvägsmagasinet rann alldeles förfärligt, Garvaren var den som genast lämnade allt hvad han hade i händerna och begaf sig åstad att skaffa skjuts för att få tunnan hem och rädda vad räddas kan. Garvaren blef glad då han fick se tunnan som var alldeles tätt och felfri der fans icke spår ens efter hvor den hade stått. Jaha, "han är förträden" men det kan vara så sålänge sade garvaren. Efter en ganska lång tids

ACC. N:oR.

M. 11763:70.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

förlopp kom gästgifvaren gående förbi garveriet, han hade en resväsk i handen, så att det syntes att han skulle resa med tåget. Skall Du resa bort, sporde garvaren, har du icke reda på att bränvinsproberaren skall komma i dag, det måtte du väl icke ha reda på att han tappar ut allt som icke håller grader na. Gästgifvaren vände emellertid om för att ordna något, som han glömt, påstod han, men kom tillbaka efter en stund och skulle som ämnadt var, resa med tåget, det han likväl kom försent till, ty det gick presis då han steg in på stationen. Då var der icke annat att göra utan återvända och kom för fjärde gången förbi garvaren, som då frågade: idag rinner väl inte trantunnan?

I Gästgifvaresalen och rummet emot gården för 20 år sen. En gammal nämnde man såde till en kamrat: God morgen Petter, hvarför kom du icke till Tinget i går? Jag hade hinder, men ni voro väl ändå fulltaliga. Höll ni länge ut i går kväll? Åja, der gick väl någon tid till, för vi "halsade" (konsumrade) en förfärlig hop fylle. Jaså, var der kanske någon ny nämndeman som bjöd välkommen? Nej bevars, vi bjudde sjelf litet "te mans". Först bjudde Per och jag o Jonas o Engagår den tre omlager toddi; så bjudde Grefven o Olaf o J.B.W.Punsch och vatten o Cognac och vatten i långa banor så att det höll på att aldrig taga slut; så bjudde Landsfiskalen och Länsmannen Caffe och likör ett par glas och så bjudde Assessorn - g.

ACC. N:o M. 11763:71.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

godnatt; då blef det ändligen slut. Ja, det var en förfärlig
hop fylle en kan "halsa".

Då Svensson skötte krogrörelsen på Åkarps gästgivaregård
gick det mången gång "hett under sköldarna till". Wille det
icke gå af sig sjelf så kunde han nog sätta det i gång. Jag
mins särskilt ett tillfälle att en hel del folk sutto kring
småborden i salen; somliga hade alls icke annat för sig utan
endast samtal om väder och vind - icke flaskor o glas - få för-
tärde något vid tillfället. Detta såg han naturligtvis, hvar-
för han utropade: det ser ut som herrarna bara sitter och har
tråkigt hos mig, kom och ställ eder upp i en ring så skall jag
räkna till 33: den som blir 33 bjuder Cognak och vatten eller
punch, är ni med på det! svaret var enhälligt ja! Svensson
räknade och blef själf 33, genast serverades alla vid ett ge-
mensamt bord det han bjöd på, sedan fortsattes värdskapet öfver
lag till långt in på småtimmarna för somliga af de gamle stam-
kunderna, som voro vana vid att hålla ut i dylika fall. Ehuru
det konsumerades stora quantiteter spirituosa var det högst
sällan att någon blef, som man kallar ankommen. På den tiden
var väl folket mera tränade till att tåla, snart sagt, huru
mycket som hälst.

Mynckåsiader:

Wissa släkters anlag äro märkvärdigt skilda från folk i

allmänhet hvad det beträffar att blifva vid det verkliga, i synnerhet hvad sanningen beträffar: om de skola omtala något som hänt, eller återgivva något de hört omtalas, det må gälla en stor sak eller det aldra obetydligaste som försiggått, kunda icke - kanske med bästa vilja - hålla sig till sanningen, så att det rent af ibland ser ut som de icke rådde för denna fula vana: att alltid ljuga. En temligen gammal arbetare duglig och pålitlig i sitt arbete, var så begiven på att skarfva ihop märkvärdiga händelser som aldrig har skett, utom i hans utan tvifvel liffliga fantasi, vistades hos mig i flera år och ständigt, vid alla lediga tillfällen, berättade han allt möjligt som han varit med om och deltagit uti. I hans barndom då han gick i skolan under en lekrast var han med om att rida på "bäckahästen", hvilket gick så till, att å lekplatsen, som sträckte sig ned till en liten bäck, observerade barnen att der mitt ibland dem gick och betade en vit häst, som såg ganska from ut, emedan den verken klippte med öronen eller smilade på något vis, så att barnen icke blefvo rädda för den utan vågade sig att klappa den hvor som hälst på hela kroppen. Hästen började då "huga" ner, så tänkte jag, som för det mesta var alltid först framme, jag skall försöka och rida på dig, hoppa upp på ryggen på den, sade: här är platts till fler, bara kom; den ene efter den ander kröp upp på hästen, som blef

så lång så att der var ledig platts för oss allesamman, - vi
va en tille tolf stycken.- Den siste var inte väl uppe för än
hästen satte i galopp rakt mot ån, som va icke långt derifrån,
men så blef en påg som va icke van vid att rida, rädd och sa'
jesses, med detsamma slog hästen oss af allesamman, så vi lågo
alla i en röra, bara för de ored eller så hade vi så säkert
kommit med hästen ut i en djup hol, som han dök ner i och
dränkt oss allihop.

En annan märkvärdig händelse, som timade då han växt till
så mycket att han hade halfkarls platts på Annelöfs boställe,
berättade han också ofta. Det hände sig så att han jemte de
andra drängarna en söndagsförmiddag profvade vilken af dem
som vore starkast, neml. hvem som kunde kasta ett vagnshjul
öfver taket, hvilket var ett gammalt kraftprof. De hade hållit
på med detta en stund, men ingen hade det lyckats för, då tyckte
han det var besynnerligt att icke det någon gång kunde lyckas,
varpå han klämde till af alla krafter så hjulet måste öfver,
men det skulle han icke gjort, emedan det gick så olyckligt
att då hjulet kom i sådan våldsäm fart råkade det en gammal
käring som fick det så hårt att hon dog på fläcken.- Det gick
så till, påstod han, att hjulet kom längre bort än han hade be-
räknadt; det kom ändå ut på landsvägen, som ligger straxt utan-
för gården, just der kyrkofolket passerade vid detta tillfälle;
jag tyckte sjelf att dit var besynnerligt hon skulle komma

presis detta ögonblicket, då hjulet nådde marken, men det skulle väl vara så. Måtro der kom folk till så det förslog. Fjärdingsmannen också, han trodde att det var tyvänt att han skulle arresteradt mig genast, men så kom fanjunkaren, som jag tjente, lyckligtvis ut, ty han hade hört inne i rummet att der var "allo" ute på landsvägen och fick naturligtvis genast reda på hur allting hade gått till. Han fridde mig genast för färdingsmannen och sade: saken svarar jag för, begraf qvinnan för hon är död och blir död, der är ingenting mera att göra i den saken, hälsa länsmannen att jag skall göra upp med domaren, för det är en ren olyckshändelse, det kostar 50 riksdaler, det är half mansbot; men detta tog lika väl fanjunkaren fel i, derför det skedde en söndag då der skulle vara messa räknades det också för sabatsbrott. Han måste betala 100 kr det var hel mans bot; jag ville betalt, men det fick jag inte för han hade sagt i vittnes närvoro, att han skulle svara för det. Han tog aldrig sitt ord tillbaka, det kunde man lita på. Det var i alla fall orätt om honom att han skulle betala böterna, för jag fick sådan förtjenst för det jag dödad en människa med att ge glötta in för skäfver, som på den tiden nästan alltid graserade, så att jag fick in denna summa flera gånger i doktorsarvode bara på de åren jag tjente hos fanjunkaren i Annelöf.